

Suomen kansallismuseon

kokoelma- poliittinen

ohjelma

TYÖRYHMÄ

Ritva Wäre, puheenjohtaja, 31.3.2009 asti

Outi Järvinen, jäsen ja työtä koordinoanut sihteeri

Elina Anttila, 30.11.2008 asti

Helena Edgren

Outi Flander

Risto Hakomäki

Raila Kataja

Jouni Kuurne

Tuija Kämppi

Heli Lahdentausta

Ildikó Lehtinen

Pirkko Madetoja, 9.1.2009 asti

Ismo Malinen

Antti Metsänkylä

Seija Sarkki-Isomaa

Pirkko Sihvo, 29.2.2008 asti

Kaija Steiner-Kiljunen

Tuukka Talvio

Toimitus Outi Järvinen

Taitto Raija Pirilä

Kannen kuva: Kokoelmien uutuuksia vuosilta 2005 - 2007 oli esillä Kansallismuseossa 2008. Kuva István Bolgár.

© Suomen kansallismuseo 2010

ISBN 978-951-616-205-1

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto 5

- Ohjelman tarkoitus 5
- Suomen kansallismuseon kokoelmat 6
- Aiemmat ohjelmat 7
- Luokittelun ja priorisoinnin ongelmia 8

1 Tutkimus 9

- 1.1 Kokoelmien tutkimus 9
- 1.2 Kokoelmien kartuttamista palveleva tutkimus 10

2 Luettelointi ja dokumentointi 10

- 2.1 Kokoelmiin liittyvät tietojärjestelmät 10
- 2.2 Kokoelmatietojen digitointi 11
- 2.3 Kuvallinen dokumentointi 12

3 Kartuttaminen 13

- 3.1 Suomen kansallismuseon kokoelmat 13
 - 3.1.1 Historialliset kokoelmat 13
 - 3.1.2 Rahakammion kokoelmat 14
 - 3.1.3 Kansatieteelliset kokoelmat 15
 - 3.1.4 Kulttuurien museon suomalais-ugrilaiset ja yleisnografiset kokoelmat 16
 - 3.1.5 Suomen merimuseon kokoelmat 17
 - 3.1.6 Maalöydöt ja vedenalaiset löydöt 18
 - 3.1.7 Lähimenneisyyden ja teollisesti valmistetun aineiston tallennus 19
 - 3.1.8 Kartuttamisen sisältöä koskevat yhteiset linjaukset 20
- 3.2 Kartuttamisen edellytykset ja käytäntö 21
 - 3.2.1 Määrärahat, rahastot ja säätiöt 21

3.2.2 Ostot ja lunastukset 22

3.2.3 Lahjoitukset 23

3.2.4 Talletukset 23

3.2.5 Kartuttamisen käytäntöä koskevat yhteiset linjaukset 24

3.3 Esinekokoelmiin liittyvät arkisto- ja kuvakokoelmat 24

4 Poistot kokoelmista 25

4.1 Periaatteet ja menettelytavat 25

5 Konservointi 26

5.1 Suomen kansallismuseon konservointilaitokset 26

5.2 Konservointia koskevat tavoitteet 27

6 Säilyttäminen 28

6.1 Varastojen nykytilanne 28

6.2 Periaatteet ja käytännöt 28

6.3 Varastoja koskevat tavoitteet 29

7 Kokoelmien käyttö 30

7.1 Näyttelyt omissa kohteissa 30

7.2 Kierto- ja yhteistyönäyttelyt 30

7.3 Opetuskokoelmat 30

7.4 Kokoelmien liikkuvuuden edistäminen 31

7.5 Lainat ja deponoinnit 31

7.6 Kokoelmien muu käyttö 32

8 Kulttuurihistoriallisten museoiden yhteistyö 33

8.1 Yhteistyö kokoelmien kartuttamisessa 33

Yhteenveto 34

Lähteet ja kirjallisuus 39

Johdanto

Ohjelman tarkoitus

Suomen kansallismuseon kokoelmapoliittisessa ohjelmassa linjataan lähivuosien tavoitteet kokoelmien tutkimuksen, luetteloinnin, hoidon, konservoinnin, käytön ja kartuttamisen suhteen. Ohjelma kattaa olennaisen osan museon toiminnoista. Tavoitteena on, että ohjelmaa päivitetään ja täydennetään säännöllisesti, ja se muodostaa pohjan jatkuvalla strategiselle työlle kokoelmatoimintojen kehittämiseksi. Samalla ohjelma jo nykyisessä vaiheessaan helpottaa jokapäiväistä työtä museossa.

Alkuperäisten esineiden ja taideteosten kokoelmat erottavat museot muista kulttuurilaitoksista ja näyttelyiden järjestäjistä ja takaavat museoiden ainutlaatuisuuden. Korvaamattomien esinekokoelmien hoito, kartuttaminen ja käsittely ovat työvaltaisia ja erityisasiantuntemusta vaativia prosesseja. Kokoelmatyön näkyvyyttä ja vaikuttavuutta vähätellään kuitenkin usein. Laiminlyönnit esimerkiksi kokoelmien hoidossa näkyisivät kuitenkin hyvin pian museon koko toiminnassa. Kokoelmien näyttelykäyttö ja lainaaminen edellyttävät toimivaa koneistoa, joka huolehtii kokoelmien tutkimisesta, luetteloinnista, kartuttamisesta, konservoinnista, varastoinnista ja kokoelmien hallinnasta. Nykyisen Suomen kansallismuseon kokoelmia on kerätty 1700-luvulta alkaen. Puolen miljoonan esineen kokoelma on Suomen historian ja kulttuurihistorian kansalliskokoelma, jonka hoitaminen ja kartuttaminen on Suomen kansallismuseon keskeinen tehtävä.

Kansalliskokoelma on mahdollisimman monipuolinen ("rikas") kokoelma, jonka avulla kyetään kertomaan Suomen valtion, sen alueen ja tällä alueella asuvien ja asuneiden ihmisten vaiheista sivistys-, kulttuuri- ja valtiollisen historian saralla esihistoriasta omaan aikaamme. Kokoelmien on kuvattava em. historiallista kehitystä riittävällä maantieteellisellä laajuudella ja ajallisella syvyydellä eri sosiaaliryhmät huomioon ottaen, jotta ne siinä suhteessa vastaavat käsitettä "kansallinen", mutta sen ei tarvitse kaikilla osa-alueilla olla täydellinen tai täysin kattava. Alueellisesti erikoistunut ja ajallisesti syvälle ulottuva keruutoiminta, dokumentointi

Usein luullaan, että kaikki Turun akatemian kokoelmat tuhoutuivat vuoden 1827 palossa. Raha- ja mitalikokoelmasta säilyi kuitenkin suurin osa, tosin vaurioita kärsineenä. Kuvassa Turun palossa ollut keisari Neron (54–68) pronssinen sestertius. Kuva Outi Järvinen.

9-ke/10-ov/Tue-Wed 11-20, to-su/10-so/Thu-Sun 11-18
ma sulj./má stängt/Mon closed
Mannerheimintie 34, Helsinki / Mannerheimintie 34, Helsingfors

WWW.KANSALLISMUSEO.FI

NÄYTTELY SUOMEN KANSALLISMUSEOSSA 11.2. – 22.5.2005
UTSTÄLLNING I FINLANDS NATIONALMUSEUM / EXHIBITION IN THE NATIONAL MUSEUM OF FINLAND

Mikä kelpaa museoon? Vuonna 2005 järjestetyn uutuusnäyttelyn kutsukortti. Suunnittelija Tomi Nikander.

ja tutkimus kuuluvat maakuntamuseoiden tai erikoismuseoiden tehtäviin. Kansalliskokoelmaa kartutetaan ja esitellään systemaattisesti ja tieteellisesti perustelluilla tavoilla.

Tämän ohjelman valmistaminen aloitettiin vuonna 2004. Työ laajeni mm. kokoelmien historian ja käytössä olleiden luettelointikäytäntöjen inventointiin. Sen tulokset julkaistaan myöhemmin kokoelmakäsikirjassa. Laajan työryhmän työskentely on palvellut samalla tiedonsiirtoa eri kokoelmista vastaavien ja eri ikäryhmiä edustaneiden virkamiesten kesken. Kokoelmien kartuttamista käsiteltiin myös kahden uutuusnäyttelyn valmistelun yhteydessä. Nämä olivat *Mikä kelpaa museoon?* (2005) ja *Kolmen vuoden kooste* (2007) Kansallismuseossa.

Työn kuluessa kotimainen ja kansainvälinen kokoelmia koskeva keskustelu on lisääntynyt. Euroopan Unionin hankkeena on kiinnitetty huomiota varastoitujen kokoelmien liikkuvuuden edistämiseen. Useat suomalaiset museot ovat valmistaneet kokoelmapoliittisia ohjelmia, ja Valtion taidemuseo on saanut valmiiksi jo toisen ohjelmansa. Kansallismuseo järjesti työn alkuvaiheessa 2005 kokoelmapoliittikkaa koskevan neuvottelutilaisuuden *Miten hallitaan kokoelmien virtaa?* maakuntamuseoiden ja valtakunnallisten erikoismuseoiden kanssa. Sen jälkeen työn etenemisestä on kerrottu kahdessa Suomen museoliiton seminaarissa.

Ohjelmassa on keskitytty niihin kulttuurihistoriallisiin esinekokoelmiin, jotka nykyään ovat Suomen kansallismuseon vastuulla, ja joita hoitavat Suomen kansallismuseo, Kulttuurien museo ja Suomen merimuseo. Kokoelmia on näytteillä yhteensä 17 omassa museossa sekä useissa Museoviraston kiinteistöissä ja nähtävyyksikohteissa. Arkistokokoelmat on pääasiassa jätetty tarkastelun ulkopuolelle, samoin Museoviraston kuva-arkiston ja arkeologian osaston hoitamat kokoelmat. Museoviraston kuva-arkisto huolehtii kokoelmiin läheisesti liittyvästä kuva-aineistosta ja samoin alkuaan Suomen kansallismuseon kokoelmiin kuuluneesta kuva-aineistosta. Esihistoriallisen ajan kokoelmista vastaa Museoviraston arkeologian osasto, mutta kokoelmat on luetteloitu Suomen kansallismuseon kokoelmiin.

Ohjelma on valmistettu laajassa työryhmässä, johon Suomen kansallismuseon osalta ovat osallistuneet melkein kaikki kokoelmista vastanneet tutkijat ja intendentit ja jossa on ollut edustajat keskusvarastosta, konservointilaitoksesta, Kulttuurien museosta ja Suomen merimuseosta. Ohjelma esiteltiin museoiden kokoelmayhteistyöseminaarissa tammikuussa 2009, ja sitä on täydennetty seminaarissa käydyn keskustelun pohjalta. Samalla on pyritty ottamaan huomioon meneillään oleva organisaatiouudistus sekä muut hankesuunnitelmat. Nykyiseen muotoonsa se on toimitettu tammikuussa 2010.

Tämän työn yhteydessä laadittiin myös kokoelmien historiasta tarkemmin kertova kokoelmakäsikirja. Sen on alkuaan koonnut Pirkko Sihvon johtama työryhmä, johon ovat kuuluneet Outi Järvinen, Jouni Kuurne, Ildikó Lehtinen, Heli Lahdentausta, Ismo Malinen ja Tuukka Talvio. Käsikirjaa on lopuksi muokattu koko työryhmän toimesta.

Suomen kansallismuseon kokoelmat

Suomen kansallismuseon kokoelmat koostuvat eriaikaisista ja alkuaan eri instituutioiden (Turun akatemian, myöh. Helsingin yliopiston, ylioppilasosakuntien, Suomen Muinaismuistoyhdistyksen) hankkimista kokoelmista, jotka yhdistettiin valtion arkeologisiksi, historiallisiksi ja etnografisiksi kokoelmiksi 1893. Kokoelmien yhteisenä tarkoituksena oli säilyttää Suomeen ja Suomen kansaan liittyvät aineelliset muistot. Viimeistään 1880-luvulta lähtien kokoelmia kerättiin varsinkin suunnitteilla ollutta kansallismuseota varten. Kokoelmiin hankittiin jo 1800-luvun kuluessa myös runsaasti ulkomaista aineistoa ajan yleismuseo-käsitteen mukaisesti. Suomalais-ugrilaisilla kokoelmilla on oma aate- ja tutkimushistoriallinen taustansa. Yliopis-

ton kokoelmien vanhin osa, raha- ja mitalikokoelma tuli Kansallismuseon hoitoon kun museon rahakokoelmille saatiin intendentti 1920.

Suomen kansallismuseon kulttuurihistorialliset kokoelmat on perinteisesti jaettu historialliseen ja kansatieteelliseen kokoelmaan. Yleisnografiset (aiemmin vertailevat) ja suomalais-ugrilaiset kokoelmat siirrettiin Kulttuurien museon hoidettaviksi sen perustamisen yhteydessä 1999. Saamelaiskokoelma jätettiin kotimaisena kokoelmana kansatieteen vastuualueen hoitoon. Rahakammio huolehtii omista numismaattisista, mitali- ja kunniamerkkikokoelmistaan erillisenä vastuualueenaan, jolla on edelleen sidos myös Helsingin yliopistoon.

Historian ja kansatieteen vastuualueiden erillisyyden on ollut perusteltu vanhemman aineiston ja tallennusmenetelmien osalta. Varsinkin teollisesti valmistetun ja lähimenneisyyden aineiston osalta rajanveto on ollut vaikeaa ja molempiin kokoelmiin hankitaan nykyään varsin samankaltaista esineistöä. Yhteistyö on tiivistynyt ja selkiytynyt kun Suomen kansallismuseon historian ja kansatieteen vastuualueet yhdistettiin vuoden 2009 alusta alkaen.

Museoviraston organisaatiouudistus toteutetaan 2010. Kansallismuseon osalta tavoitteena on toimintojen jakaminen kuuteen osaan, joita ovat Merimuseo, Kulttuurien museo, KM Helsingin museot ja kartanomuseot, KM Näyttely- ja opetusyksikkö, KM Kokoelma- ja tutkimusyksikkö sekä Konservointilaitos. Tutkimus- ja kokoelmayksikköön sisältyvät kansatieteelliset ja historialliset kokoelmat, Keruuarkisto, Rahakammio ja Keskusvarasto säilyvät omilla nimillään.

Suomen merimuseon kokoelmia kartutetaan nykyään itsenäisesti ja kartuntaan kuuluvat myös Museoviraston meriarkeologian yksikön hankkimat sukelluslöydöt. Seurasaaren ulkomuseolla on oma kokoelmansa, joka koostuu pääosin museoon siirrettyjen talojen irtaimistosta. Suomen kansallismuseon kokoelmiin kuuluvat myös eri vaiheissa kansallismuseon yhteyteen liitettyjen museoiden tai kiinteistöjen irtaimistosta koostuvat kokoelmat. Näistä Paikkarin torpan (1928), Louhisaaren kartanon (1961), Alikartanon (Frugård, 1968), Cygnaeuksen gallerian (1981), Urajärven kartanomuseon (1986), Urho Kekkosen museon (1987), Anjalan kartanomuseon (1989), Hvitträskin (1999) ja Kotkaniemen (2000) irtaimistot kuuluvat historiallisiin kokoelmiin. Yli-Lauroselan talomuseon (1978), Lyytikälän (1984) ja Lamminahon (1992) talojen sekä Myllymäen torpan (1976) irtaimistot kuuluvat kansatieteellisiin kokoelmiin.

Aiemmat ohjelmat

Suomen kansallismuseon kokoelmapolitiikkaa on käsitelty aiemmin seuraavissa ohjelmissa:

Museoviraston museopoliittinen ohjelma (1981)

Kokoelmien kartuttamisen osalta ohjelmassa todettiin museoiden välisen yhteistyön ja työnjannon puuttuvan lähes täysin, mistä seurasi paljon päällekkäistä työtä. Museoiden toivottiin laativan omat tallennusohjelmat ja selvittävän mahdollisuuksia deponointeihin ja siirtoihin muihin museoihin. Ohjelmassa esitettiin myös valtakunnallisten ja maakunnallisten tallennusohjelmien laatimista. Kokoelmien luetteloinnin todettiin olevan useissa museoissa puutteellista ja sen korjaamista pidettiin ehdottomana tavoitteena.

Museoiden dokumentointi- ja tutkimustyöryhmän muistio (1987)

Muistion lähtökohtana olivat Museopoliittinen ohjelma sekä vuonna 1981 pidetty Vaasan ja Uumajan seminaari, jossa hahmoteltiin museoiden vastuualuejakoa ja keskusteltiin Ruotsissa vuonna 1977 perustetusta museoiden yhteistyöorganisaatiosta (Samdok). Muistiossa asetettiin pääpaino teollisen ajan, erityisesti 1900-luvun kulttuuriin kohdistuvalle dokumentointi- ja tutkimustoiminnalle. Työryhmän työn pohjaksi lähetettiin kysely kulttuurihistoriallisille päätoimisesti hoidetuille museoille. Saaduista vastauksista todettiin museoiden kartunnan perustuvan

pääasiassa tarjottuun materiaaliin, aktiivista keruuta tehtiin vain näyttelyiden yhteydessä. Tutkimushankkeet koskivat harvoin omia esinekokoelmia eikä museoiden ulkopuolisia esinetutkijoita juuri ollut. Työryhmä laati dokumentoinnin ja tutkimuksen vastuualuejaon ja esitti sen käyttöönottoa. Museovirasto järjesti 1989 kaksi kokousta kulttuurihistoriallisten yleismuseoiden ja erikoismuseoiden johtajille tästä vastuualuejaosta. Jakoehdotusta tarkistettiin vielä vuonna 1992.

Museoviraston kulttuurihistorian osaston esinehankinnan tavoitteet (1993)

Työryhmän tuli selvittää luetteloinnin tila ja määrä, näyttelysuunnitelmat ja mahdolliset esinehankintatarpeet sekä puutteet kokoelmissa. Kokoelmien edustavuutta tarkasteltiin esimerkein: valittiin 13 teemakokonaisuutta, joiden esinemäärät ja puutteet selvitettiin. Kokoelmien todettiin karttuneen pääosin lahjoituksin; merihistorian osalta tutkimushankkeiden yhteydessä. Historiallisia kokoelmia on täydennetty Museoviraston eri kohteiden perusnäyttelyitä varten, kansatieteen kokoelmia pääosin edustavien erikoisryhmien osalta. Tavoitteeksi asetettiin puutteita täydentävä linja, näyttelyiden vaatiman esineistön hankkiminen, tutkimusta palvelevan esineistön tallentaminen sekä uudemman esineistön keruu. Tavoitteita on käytännössä noudatettu entisen kulttuurihistorian osaston piirissä.

Lähimenneisyyden esinekeruutyöryhmän muistio (1994)

Aiemman kulttuurihistorian osaston sisäinen työryhmä käsitteli historiallisten ja kansatieteellisten kokoelmien kartuttamisen tavoitteita ja menetelmiä. Työryhmä selvitti silloisen tilanteen ja totesi että 1900-luvun aineistoa oli eniten sotia edeltävältä ajalta. Työryhmä esitti pysyvän tutkijaryhmän perustamista huolehtimaan kartuttamisesta. Sen erikoistumisalueeksi määriteltiin suomalainen arki 1900-luvulla ja painopisteiksi asuminen ja työelämä. Työryhmän muistion pohjalta ei tehty päätöksiä.

Suomen kansallismuseossa käytiin vuonna 1995 laajaa keskustelua lähimenneisyyden tallentamisen linjoista. Lähimenneisyyden tallentaminen on ollut 1990-luvun lopulta mukana myös Suomen kansallismuseon tulostavoitteissa ja toiminta- ja taloussuunnitelmissa. Asia jouduttiin joksikin aikaan jättämään syrjään kansallismuseorakennuksen peruskorjauksen ja uusien näyttelyiden suunnittelun tieltä. Vuodesta 1999 lähtien pääpaino on ollut teollisesti valmistetun kulttuuriperinnön tallentamisessa. Tätä on käsitelty kolmessa museoalan yhteisessä seminaarissa sekä yhteistyössä yritysten kanssa Elinkeinoelämän keskusliiton EK:n välityksellä.

Luokittelun ja priorisoinnin ongelmia

Olemassa olevia kokoelmia on luokiteltu niiden museoarvon mukaan mm. Tampereen museoissa vuodesta 1994 ja arvoluokittelua tehdään nykyään joissain muissakin Suomen museoissa. Monissa se on tekeillä tai suunnitteilla. Arvoluokituksen käyttöönottoa esitettiin mm. MUSEO 2000 -toimikunnan muistiossa.

Arvoluokituksella pyritään helpottamaan kokoelmiin kohdistuvien toimenpiteiden suunnittelua ja tehtävien, mm. kokoelmatietojen digitoinnin priorisointia. Tässä ohjelmassa ei esitetä erillisen arvoluokitusohjelman käynnistämistä Suomen kansallismuseossa. Tämä johtuu Suomen kansallismuseon kokoelmien iästä, laajuudesta ja luonteesta, ja se on ensisijaisesti käytännöllinen valinta.

Kansallismuseon esineitä evakuoidaan Suitian kartanoon sodan uhan alla syksyllä 1939. Kuva Auvo Hirsjärvi, Museoviraston kuva-arkisto.

Kokoelmien kartuttamiseen, käsittelyyn ja hoitoon kuuluu luonnostaan lajittelua, priorisointeja ja menettelytapojen tai hoitotoimenpiteiden valintoja. Ratkaiseva luokittelu tehdään silloin kun esine valitaan kokoelmiin. Kokoelmiin liitettyä esinettä kohdellaan sen jälkeen aina museoesineenä mm. ICOMin museotyön eettisiä sääntöjä noudattaen.

Vaikka vanhoihin kokoelmiin onkin päätyntä myös sattumanvaraisesti hankittuja tai vastaanotettuja esineitä, on työryhmä päätyntä siihen, että esineen ”museoarvoa” tai kulttuurihistoriallista tai taiteellista arvoa mittaava luokittelu ei suhteessa luokittelun vaatimiin resursseihin tuo lisäarvoa museotyöhön eikä olennaisesti helpota varastojen tilaongelmia. Luokittelua hyödyllisempää on käyttää vastaavat resurssit esim. tilankäytön parantamiseen.

Esineen kulttuurihistoriallista tai taiteellista arvoa ei ole myöskään yleensä tarkoituksenmukaista määrittellä sitovasti hoito- tai konservointitoimenpiteistä päätettäessä. Konservointitoimenpiteet määrätään vaurioiden laadun mukaan, ottaen samalla huomioon esineen käyttö erilaisissa näyttelyissä. Myös varastoinnin ratkaisut määräytyvät esineen kunnon ja varastotilojen laadun mukaan.

Vain silloin kun tehdään museoiden ja muiden tilojen pelastussuunnitelmia, joudutaan määrittelemään tilojen keskeiset, esim. kansallisen historian kannalta merkittävimmät esineet.

- Kansallismuseossa ei pidetä tarkoituksenmukaisena ryhtyä kokoelmiin kuuluvien esineiden luokitteluun niiden kulttuurihistoriallisen, taiteellisen tai käyttöarvon perusteella. Yksittäisiä luokittelevia kannanottoja tehdään museotyön eri vaiheissa, päätettäessä esineen käytöstä tai siihen kohdistettavista toimenpiteistä. Järjestelmällinen arvoluokittelu ei edistä olennaisesti kokoelmien hallintaa tai säästä museon resursseja.

1 Tutkimus

1.1 Kokoelmien tutkimus

Museoviraston museopoliittisessa ohjelmassa (1981) esitettiin joukko museoiden tutkimustoimintaa koskevia tavoitteita, joita on aiheellista referoida vielä tässä. Ohjelmassa todettiin, että museotyö edellyttää kaikissa vaiheissaan tieteellisten periaatteiden ja menettelytapojen hallintaa ja museoilla tulee olla jatkuva kosketus museon edustaman tieteenalan kehitykseen niin, että museot tallennustoiminnassaan pystyvät vastaamaan nykyisen ja varustautumaan tulevan tutkimuksen tarpeisiin. Lisäksi mainittiin, että kunkin museon tulee laatia museon tallennusohjelmaan liittyvä tutkimusohjelma ja että etusijalle on asetettava tutkimushankkeet, jotka liittyvät museon omiin kokoelmiin, museon tehtäväkenttään kuuluvaan ympäristön kohteiden tallennukseen ja suojeluun tai museon maantieteelliseen toimialueeseen. Museoiden tulee tutkimustoiminnassaan hyödyntää henkilökuntansa asiantuntemusta.

Ohjelman tekstissä mainittiin myös: ”Museoiden velvollisuutena on huolehtia siitä, että niissä esiteltävä aineisto on riittävän tutkittua, eivätkä museot voi tässä jäädä odottamaan ulkopuolisten tutkijoiden kiinnostuksen suuntautumista. Olemassa olevien kokoelmien tutkiminen on pohjana kokoelmien jatkuvalle kartuttamiselle.”

Näihin tavoitteisiin voidaan edelleen yhtyä. Tallennusohjelmaan liittyvät tutkimusohjelmat ovat edelleen tarpeellisia jo museon omissa toiminnassa, missä tutkimustyö nykyään palvelee

ensisijaisesti näyttely- ja julkaisutoiminnan tarpeita tai kokoelmatyön eri alueita kartuttamisesta luettelointiin ja konservointiin. Samalla kun huolehditaan kartuttamisen suunnitelmalisuudesta, valmistetaan pitkän aikavälin tutkimusohjelmat, jotka toteutetaan joko omin voimin tai yhteistyössä muiden museoiden tai tiedeyhteisön kanssa. Museon tehtävänä on myös avustaa muiden tekemää kokoelmiin liittyvää tutkimustyötä. Henkilökunnan jatko-opintoja ja julkaisutoimintaa suositaan.

Huomattava osa tutkimuksesta liittyy ajankohtaisiin näyttelyhankkeisiin. Näihin sisältyy kokoelmien tutkimusta myös silloin kun näyttelyyn ei liity näyttelyluettelo. Tutkimustulokset ja käytetyt lähteet on näissäkin tapauksissa tallennettava järjestelmällisesti. Käsikirjoituksia ja näyttelytekstejä on käsiteltävä samoin kuin julkaisuja, niin että käytetyt lähteet saadaan selville tai tarvittaessa mainitaan näyttelyn yhteydessäkin.

1.2 Kokoelmien kartuttamista palveleva tutkimus

Omien kokoelmien tutkimus lisää asiantuntemusta. Omien ja muiden museoiden kokoelmien hyvä tuntemus on edellytys kokoelmien suunnitelmalliselle kartuttamiselle. Ihanteellista olisi, jos kokoelmien kartuttaminen olisi osa laajempia tutkimus- ja dokumentointihankkeita, joissa tutkitut perustiedot ja sanallinen ja kuvallinen dokumentointi tukisivat esinetallennusta.

Suomen kansallismuseo ei ole viime vuosina pystynyt toteuttamaan laaja-alaisia historiallisia, taidehistoriallisia tai kansatieteellisiä tutkimushankkeita juuri lainkaan. Kulttuurien museo on tehnyt ulkopuolisten määrärahojen turvin kulttuuriperinnön tallennus- ja tutkimushankkeita Venäjän suomalais-ugrilaisen kansojen keskuudessa ja Suomen merimuseo on toteuttanut merenkulkuun liittyvää dokumentointia yhdessä Helsingin yliopiston kanssa.

- Kaikki museoissa tehtävä työ perustuu museon edustamien alojen tutkimukseen. Tutkimuksen asema on turvattava jo henkilöstön asiantuntemuksen säilymistä takia.
- Museo huolehtii siitä, että sen omat kokoelmat tulevat riittävästi tutkituiksi. Tutkimushankkeissa painotetaan yhteistyötä muiden museoiden ja tiedeyhteisön kanssa.
- Kokoelmia kartutetaan parhaiten laajojen tutkimus- ja dokumentointihankkeiden yhteydessä.
- Tutkimushankkeissa lisätään yhteistyötä Museoviraston kuva-arkiston ja muiden muistiorganisaatioiden kanssa.

2 Luettelointi ja dokumentointi

2.1 Kokoelmiin liittyvät tietojärjestelmät

Suomen kansallismuseon kokoelmat sisältävät kaikkiaan noin puoli miljoonaa esinettä (2009). Aineisto jakaantuu kokoelmittain seuraavasti:

Historialliset kokoelmat	143 000	Suomalais-ugrilaiset kokoelmat (muut)	16 000
Rahakammion kokoelmat	210 000	Yleisetnografiset kokoelmat	28 500
Kansatieteelliset kokoelmat	90 000	Suomen merimuseon esinekokoelma	13 000
Saamelaiskokoelmat	2 600		

Kokoelmat ja niiden luettelointikäytännöt on kuvattu tarkemmin Suomen kansallismuseon kokoelmakäsikirjassa. Kokoelmista vastaavien velvollisuus on huolehtia siitä, että luettelotiedot ovat ajan tasalla.

Vanhat kokoelmaluettelot ovat eri menetelmin tehtyjä manuaalisia luetteloita, jotka on jatkossakin säilytettävä pysyvästi. Alkuperäisaineiston säilymisen varmistamiseksi niiden tallentaminen on priorisoitu osana Museoviraston digitointistrategiaa.

Suomen kansallismuseossa kokoelmatietojen tallennuksessa käytettiin vuosina 1993 – 1998 museotietojärjestelmä Esine-Vatia. Sen jälkeen käyttöön otettiin Museoviraston kehittämä tiedonhallintajärjestelmä Musketti. Musketti-järjestelmään siirryttäessä Esine-Vatin noin 45 000 esineen tiedot konvertoitiin Muskettiin. Musketti on ollut useimmissa kokoelmissa aktiivisesti käytössä vuodesta 1998 lähtien ja siihen on viety kaikki uushankinnat.

Musketista on Museovirastossa kehitetty web-versio, joka on otettu käyttöön vaiheittain. Web-versio koostuu kuva- ja esinesovelluksesta sekä kehitteillä olevasta konservointisovelluksesta (Muskos). Sovelluksen avulla myös konservointitoimenpiteet tullaan dokumentoimaan ja tallentamaan digitaaliseen muotoon. Musketti-tietokannasta, sen toiminnasta, tietojen säilymisestä ja varmuuskopioinnista vastaa Museoviraston tiedonhallintakeskus.

2.2. Kokoelmatietojen digitointi

Suomen kansallismuseon sisäisen toiminnan ja kokoelmanhallinnan kannalta kokoelmatietojen digitointi on olennaisen tärkeää. Se mahdollistaa kokoelmanhallinnan ja kokoelmien saavutettavuuden myös eri toimipisteiden ja museoiden välillä. Digitoinnin välityksellä kokoelmatiedot on mahdollista saattaa internetiin tutkijoiden, opiskelijoiden, viranomaisten ja kaikkien asiakkaiden käyttöön. Digitointi palvelee myös kokoelmatutkimusta, kartuttamisyyhteistyötä ja kokoelmien saavutettavuutta. Uushankinnat luetteloidaan suoraan Muskettiin. Vanhempia kokoelmien osia koskevien tietojen digitointi etenee sekä temaattisesti että takautuvasti. Takautuvaa digitointia tehdään tutkijoiden toimesta muun työn ohessa ja mahdollisuuksien mukaan tilapäistyövoimin tai korkeakouluharjoittelijoiden avulla. Opetusministeriön erillisellä hankerahoituksella on voitu toteuttaa historiallisten muotokuvien digitointi. Vuodesta 2008 lähtien Suomen kansallismuseolla on käytössään opetusministeriön myöntämä erillinen määräraha kokoelmatietojen digitointiin.

Suomen kansallismuseon kokoelmista priorisoidaan kokonaisuuksia, jotka ovat tutkimuksen kannalta erityisen merkittäviä ja joihin kohdistuu suurta kysyntää. Kokoelmatietojen digitoinnille asetetut määrälliset tavoitteet noudattavat Museoviraston digitointistrategiaa, joka tarkistetaan määrävuosin.

2000-luvun alussa käyttöön otettu kokoelmaselain oli ensimmäinen järjestelmä, joka mahdollisti Museoviraston esine- ja kuvakokoelmien esittelyn internetissä. Kokoelmaselaimen rinnalle kehitetty Suomen museot online -palvelukonsepti on korvaavana järjestelmänä syrjäyttänyt selaimen. Hankkeen tavoitteena on saada eri museoiden digitoidut, verkkoon siirretyt kokoelmatiedot yhteisen haun piiriin. Samaan aikaan vireillä on myös Kansallisen digitaalisen kirjaston aikaansaaminen yhdessä arkistojen ja kirjastojen kanssa. Se taas tullaan liittämään Euroopan laajuiseen Europeana-kirjastoon.

Verkkoon avattavat kokoelmatiedot kiinnostavat myös ulkomaisia museoita ja kansainvälistä tutkimusta. Tietojen pitäisi sen vuoksi olla saatavilla myös muilla kielillä edes osittain. Avattaessa kokoelmatietoja internetiin noudatetaan museo- ja tutkimuseettisiä sääntöjä.

2.3 Kuvallinen dokumentointi

Esineiden ja taideteosten valokuvaaminen luetteloinnin ja muun käsittelyn yhteydessä on olennainen osa museotyötä. Tavoitteena on, että kaikki kokoelmiin kuuluvat esineet on valokuvattu. Kuvauttamisessa ja kuvien säilyttämisessä tehdään yhteistyötä Museoviraston kuva-arkiston kanssa.

Jokaisesta kokoelmiin liitettävästä esineestä otetaan tarvittava määrä sekä filmille kuvattuja (ts. mustavalkoisia) että digitaalisia kuvia. Samoin kuvataan kaikki perusnäyttelyssä tai vaihtuvissa näyttelyissä olevat sekä lainattavat ja deponoitavat esineet, jos niistä ei ole aiempaa kuvaa. Konservointitoimenpiteet dokumentoidaan kuvaamalla esineet ennen ja jälkeen konservoinnin pääasiassa digitaalisesti. Kuvaus liittyy myös lainattavien esineiden kuntoraportointiin. Maalöydöistä otetaan tarvittaessa röntgenkuvat ennen konservointia.

Filmille kuvattujen kuvien ottamisesta voidaan luopua vasta sitten, kun kuvien sähköisten tallenteiden pysyvässä säilytys on saatu ratkaistuksi. Kuvien negatiivit säilytetään kuva-arkistossa. Digitaaliset kuvat liitetään Muskettiin, jolloin ne siirtyvät muun Musketi-tietokannan mukana varmuustallennetuille palvelimille.

Valokuvauksen lisäksi esinekuvia skannataan tapauskohtaisesti vanhasta kuva-aineistosta, joka käsittää laaka- ja kinodioja, mustavalkoisia valokuvia ja esinepiirroksia. Skannattu kuva-aineisto liitetään esineen luettelotietojen yhteyteen Muskettiin.

WebMusketti sallii digitaalisten kuvien tallennuksen myös pakkaamattomina tiff-muotoisina tiedostoina jpg-muotoisten ohella. Molemmat tallennetaan erikseen omille palvelimilleen. Ennen varsinaista, yleensä studiossa tapahtuvaa esinekuvausta, tutkijat ottavat esineistä digitaaliset tunnistekuvat, jotka voidaan liittää Muskettiin yhdessä esineen perustietojen kanssa. Tavoitteena on, että jokaisesta esineestä on luettelotietojen yhteydessä jonkinlainen kuva. Digitaalisia tunnistekuvia pyritään ottamaan myös kaikista näytteillä olevista esineistä.

Luettelointiin liittyvän esinekuvaamisen lisäksi valokuvadokumentointia suoritetaan erilaisten kenttätöiden osana mm. esinehankintojen, kohteiden inventointien ja kuolinpesien tarkastusten yhteydessä. Dokumentoinnin kohteina voivat olla myös erilaiset asuin- ja työympäristöt ja niihin liittyvät ilmiöt, jolloin kuvallinen dokumentointi on osa tallennusta haastattelujen ja havainnoinnin ohella. Dokumentointiin kuuluvan valokuvauksen ja haastattelujen ohella kohteissa voidaan myös kopioida tai ottaa vastaan vanhoja valokuvia, asiakirjoja, painettua materiaalia sekä esineitä. Dokumentoinnin yhteydessä karttunut kuvamateriaali säilytetään Museoviraston kuva-arkistossa.

- Diaarit, kokoelmaluettelot, verifikaatit ja muu kokoelmiin liittyvä arkistoaineisto säilytetään pysyvästi ja digitoidaan käytön ja säilymisen turvaamiseksi.
- Kokoelmatietojen syöttämistä Musketi-kokoelmanhallintajärjestelmään jatketaan tehostetusti vakinaisten resurssien ja erityisrahoituksen turvin. Työssä seurataan Museoviraston digitointistrategiaa.
- Esinekuvia pyritään liittämään Muskettiin tasatahtia muiden kokoelmatietojen kanssa.
- Kansainvälisesti erityisen kiinnostaviin aineistoihin liitetään mahdollisuuksien mukaan perustiedot myös muilla kielillä kun ne avataan verkkoon.
- Musketin konservointisovellus Muskos olisi saatava mahdollisimman pian omaan ja edelleen muiden museoiden käyttöön.
- Tavoitteena on että kaikki kokoelmiin kuuluvat esineet on valokuvattu.

3 Kartuttaminen

3.1 Suomen kansallismuseon kokoelmat

Kokoelmien kartuttaminen perustuu museoista kulloinkin vastaavan henkilöstön tietoon, taitoon ja näkemykseen. Nykyinen asetus Museovirastosta (407/2004) sekä Museoviraston työjärjestys määrittelevät Kansallismuseon tallennusvastuun hyvin yleisellä tasolla (kulttuuri-historiallisen kansalliskokoelman kartuttaminen, säilyttäminen, hoito ja konservointi, aloina historia, kansatiede, merihistoria, numismatiikka ja taidehistoria). Eri kokoelmien välistä työnjakoa on käsitelty yksityiskohtaisemmin viimeksi vuoden 1972 asetuksessa (172/72). Muinaismuistolaki (295/63) määrää lunastetut irtaimet muinaisesineet, kirkoista tai muista julkisista rakennuksista tietyin perustein lunastettavat irtaimet esineet sekä hylyistä tavattavat esineet liitettäväksi Kansallismuseon ja Merimuseon kokoelmiin.

Suomen kansallismuseon eri kokoelmat ovat muodostuneet erilaisin periaattein ja tämä on vaikuttanut niiden kartuttamisen painopisteisiin ja menetelmiin. Kokoelmien erilaisuus on otettava huomioon keskusteltaessa museon yhteisistä kartuttamisen linjauksista. Tämän takia kokoelmia tarkastellaan seuraavassa aluksi erikseen.

Historiallisista syistä kokoelmissa on päällekkäisyyksiä. Esimerkiksi johonkin henkilöön liittyvä esineistö on yleensä luetteloitu kokonaisuutena sen sijaan että se olisi hajotettu esineistön luonteen mukaan eri kokoelmiin, mutta tästäkin on poikkeuksia. Esineitä ei jatkossa siirretä kokoelmasta toiseen eikä alkuperäisiä, mahdollisesti hajautettuja kokoelmia yhdistetä.

Esinehankinnoissa on siirrytty esinekeskeisestä lähestymistavasta yhä enemmän ilmiökeskeiseen kartuttamiseen. Hankintakriteerinä konteksti on yhä tärkeämpi, myös mitä lähemmäksi nykypäivää tullaan.

3.1.1 Historialliset kokoelmat

Vuoden 1972 asetus Museovirastosta määritteli historiallisten kokoelmien keskeiset aihepiirit seuraavasti: henkisen sivistyshistorian ja poliittisen historian muistot, historiallinen kulttuuriperintö ml. kirkollinen, teollisuus-historia sekä kaupunkilais-, pappila- ja kartanokulttuuri ja niiden elinkeinot. Suomen valtiolliseen, poliittiseen ja henkiseen sivistyshistoriaan liittyvät esineet ja taideteokset ovat edelleen historiallisten kokoelmien keskeistä aineistoa, jota kartutetaan jatkossakin. Muilta osin historiallisten kokoelmien painopisteet ovat perintöä ajalta, jolloin sääty-yhteiskunta määritteli yhteiskunnan kerroksellisuutta ja toimintaa.

Historialliset esinekokoelmat ulottuvat ajallisesti keskiajalta nykypäivään. Keskeisiä kokoelmia luonnehtivia käsitteitä ovat mm. tyylihistoria, muoti, uutuudet, valtiollinen historia, kansainvälisyys. Kokoelmia on kartutettu aihepiireittäin (esim. kirkolliset esineet, huonekalut, muotokuvat, tekstiilit ja pukineet, keramiikka, lasi, hopea, korut, ajoneuvot, aseet, ajannäyttäjät).

G. M. Armfeltin muotokuva, Joseph Grassi, Berliini 1799–1801. Muotokuva konservoitiin Etsintäkuulutettu Armfelt-näyttelyyn. Maalauksesta poistettiin sinisen olkanauhan alueelta vanha päällemaalauksen, jonka seurauksena olkanauha sai takaisin alkuperäisen linjakkaan muotonsa. Kuva Markku Haverinen.

Esineistöä muodostuu ajallisesti pitkiä sarjoja. Useiden esinetyyppien osalta kokoelmat ovat niin kattavia, ettei systemaattiseen kartuttamiseen ole tarvetta. Kansallismuseo pitää kuitenkin tehtävänäään täydentää tapauksittain museon merkittävimpiä vanhoja kokoelmia erityisesti vanhan esiteollisen ajan aineiston osalta.

3.1.2 Rahakammion kokoelmat

Rahakammion edeltäjän, Helsingin yliopiston raha- ja mitalikokoelman kartuttamisen suunta- viivat määriteltiin nykyaikaankin sopivalla tavalla jo 1860-luvulla. Rahakokoelmaan kerätään erityisesti Suomen historiaan liittyviä rahoja. Suomen omat, 1860-luvulta alkaen lyödyt rahat on yleensä saatu suoraan Rahapajasta. Ulkomaisia rahoja hankitaan harkinnan mukaan. Käyt- täntö on osoittanut, että suuri osa uudemmista eurooppalaisista käyttörahatyypeistä saadaan vähitellen kokoelmaan lahjoitusten mukana.

Metallirahojen ohella rahakokoelmassa on seteleitä ja poletteja. Jonkin verran on otettu tal- teen myös muita maksuvälineitä kuten luottokortteja sekä rahojen käyttöön liittyvää esineis- töä (lompakat, säästölipmaat). Tämä aineisto kertyy pääasiassa lahjoituksina.

Mitalikokoelmaan kerätään ensisijaisesti suomalaisia ja Suomea koskevia mitaleita. Lähinnä taidehistoriallisilla perusteilla hankitaan jatkuvasti jonkin verran myös muita mitaleita. Mita- lit samoin kuin rahatkin pyritään näyttelyitä silmällä pitäen hankkimaan kaksin kappalein. Kolmannen pääryhmän Rahakammion kokoelmissa muodostavat kunniamerkit, joista suurin osa on saatu lahjoituksina, useimmiten kuolinpesiltä. Kunniamerkkien mukana tulee usein myös muunlaisia merkkejä, joita on otettu vastaan harkinnan mukaan.

Henkilöhistorialliselta kannalta merkittäviä esineitä ja esinekokonaisuuksia otetaan toisinaan vastaan myös, vaikka esineitä olisi kokoelmassa entuudestaan useampia kappaleita. Numis- maattista aineistoa kertyy esinekokonaisuuksien mukana jonkin verran myös museon muihin kokoelmiin.

Kokoelmatoiminnan ohella Rahakammion toisen kes- keisen tehtäväkentän muodostaa muinaismuistolakiin perustuva huolehtiminen rahalöydöistä sekä niihin liittyvä neuvontatoiminta. Tässä suhteessa Rahakam- miolla on valtakunnallisen erikoismuseon rooli, sillä muissa museoissa on numismaattista asiantuntemusta ja alan kirjallisuutta vain satunnaisesti. Rahakammioilla ei kuitenkaan ole näiden tehtävien edellyttämiä henki- löresursseja.

Koska löytöjä on lunastettu 1800-luvun alkupuolelta lähtien, on 1600- ja 1700-luvun löytöjä kokoelmissa jo niin runsaasti, ettei niitä enää useinkaan lunaste- ta. Myös kaivauksissa tai sukelluslöytöinä saadut rahat sijoitetaan etupäässä Rahakammioon, joskin esihisto- rialliset rahat ovat viime vuosikymmeninä useimmiten päätyneet arkeologisiin kokoelmiin. Kokoelmien välistä työnjakoa olisi tässä suhteessa täsmennettävä ja raha- löytöjen informointikäytännöstä olisi sovittava Museo- viraston sisällä.

Yliopiston Raha- mitali- ja taidekabinetin kyltti n. vuodelta 1828. Kuva Outi Järvinen.

3.1.3 Kansatieteelliset kokoelmat

Vuoden 1972 asetuksessa kansatieteellisten kokoelmien keskeisiksi aihepiireiksi määriteltiin kotimainen ja suomensukuinen kansanomainen kulttuuri elinkeinoineen sekä kansanperinne.

Ajallisesti kansatieteelliset kokoelmat ulottuvat 1500-luvulta nykypäivään. Lisäksi niihin kuuluu esihistoriallisia ja keskiaikaisia maalöytöjä. Suurin osa esineistöstä edustaa suomalaista agraarikulttuuria ja perinteisiä elinkeinoja. 1990-luvulta lähtien on kartuttamisessa otettu erityisesti huomioon lähimenneisyys ja teollisesti tuotettu aineisto, joiden tallentamisesta ylläpidetään maanlaajuista kokoelmarekisteriä. Hankintapäätöksiin vaikuttaa keskeisesti valtakunnallinen kokoelmapoliittinen yhteistyö muun museokentän, erityisesti maakuntamuseoiden ja valtakunnallisten erikoismuseoiden sekä teollisen aineiston keräämiseen erikoistuneiden museoiden kanssa.

Kokoelmissa jo olevia edustavia esinekokonaisuuksia täydennetään ja monipuolistetaan edelleen. Tällaisia esineryhmiä ovat esimerkiksi ryijyt, kansanomaiset huonekalut, kansanpuvut, kansansoittimet, talonpoikaiskorut ja puukot. Määrättyjen esineryhmien suunnitelmallisen täydentämisen ohella esinehankinnat liittyvät ajankohtaisiin näyttely-, inventointi- ja tutkimushankkeisiin.

Kansatieteen vastuualue hoitaa myös saamelaisia esinekokoelmia, jotka on luetteloitu suomalais-ugrilaisiin kokoelmiin. Suurin osa Suomen kansallismuseon saamelaiskokoelman noin 2600 esineestä on hankittu vuosina 1902 – 1939 Lappiin tehtyjen laajojen keruumatkojen aikana. 1970- ja 1980-luvuilla kokoelmia kartutettiin hankkimalla perinteisiä menetelmiä käyttäneiden käsityöntekijöiden uusia tuotteita. Nykyään Suomen kansallismuseon saamelaiskokoelmia ei kartuteta, vaan kokoelmiin tarjotut saamelaisesineet ohjataan valtakunnalliseen erikoismuseoon, Saamelaismuseo Siidaan.

Kansatieteen vastualueen hoidossa on myös suomalais-ugrilaisiin kokoelmiin luetteloitu pieni metsäsuomalaiskokoelma, 130 esinettä. Sen on maisteri Astrid Reponen hankkinut sanastonkeruutyönsä ohessa Keski-Skandinavian suomalaisalueilta vuonna 1932, kokoelmiin se on diarioitu vuonna 1933.

Museovirastolla oli vuosina 1980 – 1996 erillinen määräraha nimikkeellä ”työväenkulttuurin kansatieteelliset kokoelmat ja kenttätyöt”. Painopiste oli kenttätöissä, joiden aikana kerättiin muistitietoa työväenyhteisöistä, asuinalueilta ja työpaikoilta. Samalla hankittiin jonkin verran esineistöä, joista osa luettelointiin historiallisiin, osa kansatieteellisiin kokoelmiin. Työväenkulttuurin, työelämän ja teollisuusperinnön tallentamista on Kansallismuseossa tehty ensisijassa kansatieteen vastuualueella, missä työväenkulttuurin tallennuksesta vastannut tutkija on työskennellyt. Nykyään työväenkulttuuriin liittyvää esineistöä kartutetaan Kansallismuseon kokoelmiin tapauskohtaisen harkinnan mukaan muun lähimenneisyyden esineistön joukossa.

Rovaniemeläisen talonpoikaismaalarin Henrik Körkön maalaama Briita Kreetta Korkalon kappioarkku vuodelta 1826. Kuva Markku Haverinen.

3.1.4 Kulttuurien museon suomalais-ugrilaiset ja yleisnografiset kokoelmat

Suomalais-ugrilaisiin kokoelmiin on kerätty esineitä vuodesta 1856 lähtien kaikilta suomalais-ugrilaisia kieliä puhuvilta kansoilta. Arvokkain esineistö on saatu 1800-luvun loppupuolella ja 1900-luvun alkuvuosina tutkimusmatkoilla, joiden tarkoituksena oli selvittää suomen kielen alkuuperä ja Suomen suvun menneisyys. Suomalaiset kansatieteilijät ja kielentutkijat kouluttivat lisäksi alkuperäiskansojen edustajista henkilöitä, jotka hankkivat esineitä museon kokoelmiin 1908–1927.

Kulttuurien museossa on merkittävimmät suomalais-ugrilaiset kokoelmat Venäjän ulkopuolella. Jo kokoelmien hoitaminen edellyttää alan asiantuntemusta ja tutkimusmatkoja suomalais-ugrilaisten kansojen asuma-alueille.

1970-luvulta lähtien esinehankintastrategia on rakentunut kenttätutkimusten varaan. Keski-Venäjällä ja Siperiassa esinehankinnat ovat kohdistuneet niihin alueisiin, joilta on aiemmin 1800-luvun loppupuolella saatu esineitä. Näin on kartoitettu kulttuurissa tapahtuneita muutoksia. Yhteistyössä asianomaisten alueiden tutkimuslaitosten kanssa tehty kenttätyö on vakiintunut eettisesti oikeaksi tavaksi täydentää kokoelmia. Venäjän suomalais-ugrilaisilla kielialueilla on toimivia museoita, joiden kanssa on tehty tiivistä yhteistyötä vuodesta 1994 lähtien.

Unkarilaisia ja virolaisia esinekkokoelmia kartutettiin museoiden välisenä vaihtona vuosina 1932–1982. Nykyään unkarilaisia ja virolaisia esineitä saadaan vain lahjoituksina eikä vaihtoja tehdä.

Suomalais-ugrilaisten kokoelmien aktiivinen kartuttaminen liittyy näyttely- ja tutkimushankkeisiin. Lähtökohtana on kuitenkin se, että suomalais-ugrilaisen kielialueen keskusmuseot huolehtivat kansallisuuksien kulttuuriperinnöstä. Kun suomalais-ugrilaisten kansojen alueilta hankitaan esineitä, se tehdään yhteistyössä sikäläisen museolaitoksen kanssa. Uushankinnat kertovat kielisukulaisten tämän päivän elämästä.

Yleisnografiset kokoelmat käsittävät ne Suomen kansallismuseon kokoelmat, jotka ovat peräisin Euroopan ulkopuolisilta alueilta. Kokoelmiin on päätynyt myös eurooppalaista aineistoa, mm. Balkanilta ja Skandinaviasta. Ulkoeurooppalaisia kokoelmia on useissa suomalaisissa museoissa, myös joissakin taidemuseoissa, mutta Euroopan ulkopuolelta peräisin olevien etnografisten kokoelmien kartuttaminen Suomessa on niin vähäistä, ettei pelkoa toiminnan päällekkäisyydestä ole.

Yliopiston yleisnografisiin kokoelmiin tuli 1800-luvun alussa esineitä sattumanvaraisesti merenkulkijoiden, virkamiesten, upseerien ja muiden yksityishenkilöiden

Hantilaisen naisen kirjontakoristeinen paitamekko kielentutkija Artturi Kanniston tutkimusmatkalta Siperiaan vuodelta 1906. Kuva Markku Haverinen.

Naamio. Moniväriset naamiot esittävät päälliköitä, esi-isiä tai myyttisiä eläimiä. Yhdysvaltain luoteisrannikon tlingit-intiaanit. A. A. Etholén 1946. Kuva Matti Huuhka.

lahjoituksina. Myöhemmin Suomen kansallismuseon kokoelmat karttuivat etenkin suomalaisten lähetystyöntekijöiden ja tutkimusmatkailijoiden keräämillä esineillä. Myös keräilijälahjoittajilta on saatu huomattavia kokoelmia vuosien mittaan.

1970-luvulta lähtien kartuttamisen päälinjana oli aiempien kokoelmien suunnitelmallinen täydentäminen. Keräämällä nykypäivän esineitä niiltä alueilta, joilta on vanhempia kokoelmia, haluttiin dokumentoida kulttuurien muutoksia. Ulkomailla tilapäisesti tai pysyvästi asuvat eri tehtävissä toimineet henkilöt muodostivat yhteistyöverkoston, joka museon pyynnöstä hankki esineitä kokoelmiin. Tällä tavoin saatiin uusiakin kokonaisuuksia muodostavia esineryhmiä. Myös museon työntekijät ovat keränneet esineitä kokoelmiin mm. kenttätyömatkoillaan.

Jo olemassa olevia vanhoja kokoelmia tullaan edelleen täydentämään hankkimalla uutta aineistoa samoilta alueilta. Yleisnografisia esinekkokoelmia ei rajata maantieteellisesti, koska kokoelmia on joka tapauksessa laajalti eri puolilta maailmaa. Museo ottaa vastaan lahjoituksina esineitä, kuvia ja niihin liittyvää muuta aineistoa pääasiassa vain silloin, kun ne täydentävät olemassa olevia kokoelmia. Tärkein ero aikaisempaan hankintapolitiikkaan on se, että museon aktiivinen kokoelmien kartuttamistyö pyritään yhdistämään museon omiin tai muiden tahojen kanssa yhdessä toteutettavaan näyttely-, opetus- ja tutkimushankkeisiin. Yksittäisiä esineitä ostetaan vain poikkeustapauksissa. Pääpaino on laajempien hyvin dokumentoitujen aineistokokonaisuuksien hankkimisessa. Eettisistä ja taloudellisista syistä keskitytään vain nykyajan esineistöön.

Kulttuurien museo on näyttelyidensä yhteydessä tallentanut myös Suomeen muuttaneiden ns. uussuomalaisten kulttuuriperintöä. Tehtävä kuuluu koko Kansallismuseolle ja sitä tehdään yhdessä, Kulttuurien museon asiantuntemusta hyödyntäen.

Yleensä etnografisten museoiden kokoelmia hoitavat kuraattorit, joilla on vastuu jonkin maantieteellisen alueen kokoelmista. Koska Suomen kansallismuseon yleisnografisista kokoelmista vastaa yksi tutkija, tätä käytäntöä ei voida noudattaa.

3.1.5 Suomen merimuseon kokoelmat

Suomen merimuseon kokoelmien tarkoituksena on turvata Suomen merenkulun ja merellisen toiminnan historiaan ja nykypäivään liittyvän aineellisen kulttuuriperinnön säilyminen. Kokoelmien avulla kaikilla on mahdollisuus saada monipuolinen käsitys Suomen merellisestä historiasta ja nykypäivästä.

Suomen merimuseolla on oma kokoelmastrategiansa. Merimuseon kokoelmia kartutetaan eri kokoelmien muodostamana kokonaisuutena. Määrättyyn ilmiöön tai aiheeseen liittyvää aineistoa hankitaan sekä arkisto-, esine- että kuvakokoelmiin niin, että ne muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden ja samalla täydentävät toisiaan. Vanhempaa aineistoa kartutetaan puutteiden osalta. Muuten kuin esineiden välityksellä tapahtuvaa ilmiöiden ja aiheiden tallennusta lisätään jatkossa.

Kaikkien kokoelmatyyppien kartuttamisen painopistealueita ovat suomalainen ja Suomeen liittyvä kauppamerenkulku, Merenkululaitos ja sen edeltäjät sekä seuraajat ja näihin liittyvät oheistoiminnot. Meriarkeologinen esineistö liitetään Suomen

Mannerin veneveistämön tekemä optimistijolla vuodelta 1970 hankittiin Suomen merimuseon kokoelmiin vuonna 2004. Kuva Markku Haverinen.

merimuseon kokoelmiin, mutta vastuu tämän esineistön valinnasta on Museoviraston meriarkeologian yksiköllä. Meriarkeologiseen tutkimukseen liittyvät kuvat ja arkisto-aineisto luetteloidaan Meriarkeologian yksikön kokoelmiin.

Yksi kartuttamisen painopistealueista on huviveneily. Lisäksi kartutetaan laivan- ja veneenrakennukseen liittyvää aineistoa. Veneiden hankinnassa pyritään hyvään yhteistyöhön muiden merimuseoiden ja maakuntamuseoiden kanssa.

Laivoja ja käytössä olevia veneitä kokoelmiin otettaessa varmistetaan, että niiden kunnostukseen ja ylläpitoon on säännölliset ja riittävät budjettivarat. Perinteisten purje-, höyry- ja moottorialusten säilymisen tukemiseksi on olemassa Museoviraston ylläpitämä perinnelaivarekisteri. Museokokoelmiin ei ole tarpeellista liittää yksityisomistuksessa säilyvää aluskantaa, jonka kunnostusta tuetaan valtion harkinnanvaraisilla avustuksilla.

Kokoelmien kartuttamisen osalta Suomen merimuseo on sopinut työnjaosta valtakunnallisen erikoismuseon Forum Marinumin kanssa vuonna 2003. Suomen merimuseon tallennustyön painopistealueena on Etelä-Suomi ja Forum Marinumin Lounais-Suomi. Pohjanlahden alueen tallennustyössä noudatetaan tapauskohtaista työnjakoa. Kokoelmia pyritään kartuttamaan mahdollisimman sujuvalla yhteistyöllä. Kartuttamisessa pyritään merenkulun kansainvälisen luonteen vuoksi myös hyvään kansainväliseen yhteistyöhön erityisesti Itämeren alueella. Suomen merimuseo ei hanki Suomen merivoimiin liittyvää aineistoa, koska siitä vastaa Forum Marinum.

Suomen merimuseon kokoelmien ulkopuolelle jäävät laajoina kokonaisuuksina merikalastus ja sisävesiliikenne. Näistä huolehtivat mm. maakuntamuseot ja paikalliset kalastusmuseot.

3.1.6 Maalöydöt ja vedenalaiset löydöt

Historiallisen ajan maalöydöt luetteloidaan pääosin historiallisiin kokoelmiin. Tutkimusluvut historiallisen ajan muinaisjäännösten tutkimiseen myöntää Museoviraston rakennushistorian osasto.

Kaupunkikaivausten määrän lisääntyessä myös kaivausten päänumeroiden määrä on jatkuvasti lisääntynyt. Museovirasto on laajentanut muinaismuistolain soveltamista historiallisen ajan arkeologisiin kerrostumiin: muinaismuistolain mukaan rauhoitettuja muinaisjäännöksiä ovat nykyään myös esim. kaupunkien vanhimmat asutusjäännökset. Tieteellinen kiinnostus 1500–1600-lukuja kohtaan on kasvanut, ja yliopistoilla, museoilla ja yksittäisillä tutkijaryhmillä on ollut aiempaa enemmän kenttätoimintaa. Vuotuisen kartunnan määrään tai sisältöön ei voida vaikuttaa, joten konservointi ja säilytys tuottavat ennakoimattomuuden takia ongelmia.

Museoviraston arkeologian osaston meriarkeologian yksikön ja muiden toimijoiden meriarkeologisten tutkimusten yhteydessä

Vuonna 1747 Nauvon ulkosaaristossa uponneesta St. Mikael -aluksen hyllystä vuonna 1998 nostettu Meissenin posliinitehtaan valmistama teekannu konservoinnin jälkeen. Kuva Ulla Klemelä.

nostetut esineet luetteloidaan Suomen merimuseon kokoelmiin. Valinnan tutkimusten yhteydessä nostettavasta ja kokoelmiin otettavasta meriarkeologisesta esineistöstä tekee Meriarkeologian yksikkö.

Rahalöydöt sijoitetaan etupäässä Rahakammion kokoelmiin, mutta kaivauksissa löydettyjä rahoja on myös Museoviraston arkeologian osaston ja Merimuseon kokoelmissa.

Museoviraston viimeaikaisen kehittämistyön yhteydessä on keskusteltu siitä, että historiallisen ajan maalöydöt hoidettaneen jatkossa esihistoriallisten kokoelmien yhteydessä.

3.1.7 Lähimenneisyyden ja teollisesti valmistetun esineistön tallennus

Lähimenneisyydellä tarkoitetaan tässä laajasti 1900-luvun jälkipuolta, mutta siihen kuuluu myös 2000-luvun alku. Valtaosa esineistä on teollisesti valmistettuja ja niitä on tehty usein suurina sarjoina. Ainutlaatuiset käsityönä tai tilauksesta valmistetut esineet kuuluvat myös tähän aikaan. Tämän aineiston kohdalla tulevat korostetusti esiin museoiden työnjako- ja yhteistyökysymykset.

Teollisesti valmistettujen esineiden kartuttamisen ja luetteloinnin kriteerit ja menetelmät poikkeavat monessa suhteessa käsityön tuotteisiin sovellettavista. Sarjoissa tuotetuilla esineillä ei ole yksilöllisiä erityispiirteitä. Siksi esineen ulkonäön kuvaamista tärkeämpiä ovat merkki-, malli- ja tyyppitiedot, sarjanumerot jne.

Kartuttamisessa korostuu ilmiökeskeisyys, ts. esineet edustavat määrättyjä kulutustottumuksia ja -trendejä tai muita yhteiskunnallisia ilmiöitä. Esineiden yksilöllisten ominaisuuksien merkityksen vähentyessä niiden kontekstitietojen arvo vastaavasti kasvaa. Valmistajan kontekstin ohella kulttuurihistoriallisessa museossa kiinnitetään erityistä huomiota käyttäjän kontekstiin. Esinekeruun tulee aiempaa suuremmassa määrin liittyä ilmiöiden dokumentointiin.

Kulutustavaroiden laajasta tuotevalikoimasta pyritään valitsemaan yleisimmät ja tyypillisimmät. Toinen tärkeä seikka on kotimaisen kulutustavaratuotannon keskeisten tuotteiden huomioonottaminen. Suomalaisen muotoilun tallentaminen on Designmuseon tehtävä. Kansallismuseon keruupolitiikka edustaa käyttäjien näkökulmaa, jonka vuoksi hankitaan myös ulkomailta valmistettuja tuotteita.

Teollisesti valmistettujen esineiden hankintaohjelmaa on valmisteltu Kansallismuseossa toisaalta kartoittamalla olemassa olevia kokoelmia, toisaalta selvittämällä ja tutkimalla

Huvi-pesukone 1950-luvulta.
Electrolux-pölynimuri 1930-luvulta.
Kuvat Markku Haverinen.

eri aikojen tuotetarjontaa ja kulutustottumuksia. Tutkimuskirjallisuuden, yrityshistorioiden, tuoteluetteloiden, kuvastojen ja mainosten ohella tärkeitä lähteitä ovat tilastot ja kyselyaineistot. Lähdeaineistoa on nykyään löydettävissä myös internetistä yritysten ja keräilijöiden sivuilta. Alan kotimaista tutkimuskirjallisuutta on vähän.

Kansallismuseon historialliset ja kansatieteelliset kokoelmat poikkeavat sisällöltään selkeästi toisistaan kunnes tullaan 1900-lukuun ja teollisesti valmistettuun esineistöön, jolloin ero käytännöllisesti katsoen häviää. Esineet lakkaavat olemasta ”historiallisia” tai ”kansatieteellisiä”. Vuoden 2009 alussa muodostettu kokoelma- ja tutkimusyksikkö huolehtii muun ohessa lähimenneisyyden aineiston tallennuksesta. Myös Suomen merimuseon ja Kulttuurien museon kokoelmat karttavat jatkuvasti teollisesti tuotetuilla esineillä. Päällekkäisyyksien välttämiseksi eri yksiköt ovat tiiviissä yhteistyössä.

Riittävän kattavan tallennuksen edellyttämä yhteistyö muiden museoiden kanssa hoidetaan tulevaisuudessa tähänastista selkeämmän työnjaon keinoin.

Tallennuksen edellyttämä yhteistyö muiden museoiden kanssa kanavoituu suurelta osin 2009 perustetun valtakunnallisen Tallennus- ja kokoelmayhteistyöryhmän (TAKO-ryhmä) organisoiman poolilähtöisen toiminnan kautta. Kansallismuseo osallistuu työskentelyyn sihteerityövoiman kautta sekä sisällölliseen osuuteen myöhemmin sovittavissa pooleissa.

3.1.8 Kartuttamisen sisältöä koskevat yhteiset linjaukset

Eri kokoelmia koskevat kartuttamisen linjaukset vaihtelevat huomattavasti. Aktiiviset hankintapäätökset tehdään pääasiassa tapausittain ja ne perustuvat tutkijoiden tietoon omien kokoelmien edustavuudesta ja puutteista sekä arvioon hankittavien esineiden tai taideteosten merkityksestä Suomen historiassa ja kulttuurihistoriassa. Useimmissa kokoelmissa on yhtenä tavoitteena museon vanhojen kokoelmien täydentäminen.

Tähän mennessä vain joitakin osa-alueita varten on tehty käytäntöä ohjaavia linjauksia. Esimerkiksi pukine- ja tekstiilikokoelman kartuttamisessa noudatetaan tarkkaa harkintaa erityisesti kunnan ja kontekstitietojen suhteen. Saamelaiskokoelmia ei kartuteta aktiivisesti. Yleisestnografisiin kokoelmiin ei tehdä ostoja antiikkiliikkeistä eikä huutokau-
poista.

Flemingin asuste 2008. Kuva Matti Huuhka.

Flemingin asustetta tyhjennetään.
Kuva Pirkko Madetoja.

Tässä vaiheessa voidaan määritellä seuraavat yhteiset tavoitteet kartuttamisen suhteen.

- Kunkin kokoelman osalta määritellään ne merkittävät kokoelmien osat, joita tulisi täydentää ja joiden tutkimiseen ja käyttämiseen varataan asiantuntemusta.
- Samoin voidaan määritellä ne kokoelmien osat, joita ei kartuteta aktiivisesti. Tällaisia ovat mm. eri keräilijöiden lahjoittamat, tai yleensä henkilöihin liittyneet ns. suljetut kokoelmat, saamelaiskokoelmat sekä erikseen ne kokoelmat tai kokoelma-alueet, joiden aktiivisesta tallentamisesta on sovittu jonkin muun museon kanssa tai jotka ovat jo tarpeeksi kattavia.
- Aktiivinen kartuttaminen perustuu asia- ja ilmiö-kokonaisuuksiin, joita esineet tai taide-tekokset valottavat osaltaan ja joiden merkitys esim. Suomen historiassa tai kulttuurihistoriassa voidaan määritellä.
- Myös lahjoituksia vastaanotettaessa otetaan huomioon säilyttämisen resurssit ja pyritään vain perusteltuihin hankintoihin.
- Omien kokoelmien tutkiminen ja niiden luettelotietojen saattaminen digitaaliseen muotoon muodostaa pohjan kokoelmien tuntemiselle myös henkilökunnan vaihtuessa. Tämä on edellytyksenä kokoelmien täydentämiselle ja se priorisoidaan.
- Samalla harkitaan milloin kokoelmien pitäisi olla jollakin alueella kattavia. Näyttelyihin voidaan yksittäisiä esineitä lainata muilta museoilta. Yleis-etnografisten ja suomalais-ugrialaisten kokoelmien kartuttamista linjataan yhteistyössä ulkomaisten museoiden kanssa.
- Suomeen muuttaneiden ns. uussuomalaisten kulttuuria tallennetaan Suomen kansallismuseon eri kokoelmiin Kulttuurien museon asiantuntemusta hyväksi käyttäen.
- Kunkin kokoelman osalta perehdytään muiden museoiden vastaaviin kokoelmiin käytännön yhteistyön helpottamiseksi.
- Erikoisalojen osalta luodaan yhteistyöverkostot asianomaisten muiden museoiden kanssa ja määritellään mm. alueet, joiden tallentaminen ei ole kenenkään vastuulla.
- Lähimenneisyyden ja teollisesti valmistetun esineistön kartuttaminen organisoidaan Suomen kansallismuseon historiallisia ja kansatieteellisiä kokoelmia edustavan yhteisen työryhmän tehtäväksi. Kulttuurien museo ja Suomen merimuseo seuraavat työryhmän toimia, tarpeen mukaan omissa verkostoissaan.
- Suomen kansallismuseo osallistuu valtakunnalliseen yhteistyöhön erityisesti TAKO-ryhmän toiminnan puitteissa.
- Yhteisistä tallennushankkeista sovitaan Museoviraston kuva-arkiston kanssa.
- Historiallisen ajan maalöytöjen osalta tiivistetään yhteistyötä Museoviraston muiden toimijoiden kanssa.

3.2 Kartuttamisen edellytykset ja käytäntö

3.2.1 Määrärahat, rahastot ja säätiöt

Kartuttamisella tarkoitetaan esineiden ostoja, lunastuksia ja lahjoitusten vastaanottamista. Lunastuksella tarkoitetaan muinaismuistolain (295/1963) nojalla lunastettuja esineitä. Kansal-

lismuseon kokoelmat karttuvat myös historiallisen ajan kaivauksien ja inventointien löytöma-
terialista.

Suomen kansallismuseon kokoelmia kartutetaan ostoin huomattavan pienin budjettivaroin. Rahallisesti merkittäviä hankintoja voidaan tehdä vain testamenttilahjoituksista muodostettujen rahastojen ja yhden säätiön varoilla. Mielenkiintoisen esineistön kulkeutuessa yhä useammin suoraan antiikkimarkkinoille ja museoille tarjottujen esineiden määrän vastaavasti vähentyessä, ovat mahdollisuudet suunnitelmallisen hankintapolitiikan toteuttamiseen rahallisesti arvokkaan esineistön kohdalla vähäiset.

Museovirastolla on testamenttilahjoituksiin perustuvia rahastoja, joiden tuottoa voidaan rahastojen sääntöjen mukaan käyttää kokoelmien kartuttamiseen. Näitä ovat Antellin kokoelmien kartuttamiseen tarkoitetut rahavarat, Eric Idestamin rahasto ja Eugenie ja Albert Enckellin rahasto. Hedda Nordenskiöldin rahavarat ja niiden tuotto on testamentattu Alikartanon kartanomuseon hoitoon. Niitä voidaan periaatteessa käyttää esim. kartanoon Nordenskiöldien aikana kuuluneiden esineiden hankintaan. Vera Saarelan säätiö on perustettu hoitamaan ja kartuttamaan Suomen kansallismuseoon lahjoitettua venäläisen posliinin kokoelmaa (Collection Vera Saarela). Hankinnoista päättää säätiön johtokunta. Hankintaesitykset tehdään rahastojen johtokunnille, jotka ovat Museoviraston nimeämiä. Hankintapäätöksen tekevät asianomaiset johtokunnat rahastojen ja säätiön tarkoitusten mukaisesti.

Suomen kansallismuseo voi ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja sekä lunastaa esineitä. Tässä otetaan huomioon samat kriteerit kuin muussa kartuttamisessa. Lahjoitus- ja testamenttivarojen vastaanottamisessa noudatetaan soveltuvin osin lahjoitus- ja testamenttivarojen vastaanottamista ja käytäntöä valtion virastoissa ja laitoksissa koskevia valtioneuvoston yleismääräyksiä (VNp 35/74). Lahjoituksia vastaanotettaessa on otettava huomioon, etteivät esineisiin liittyvät ehdot ole kohtuuttomia. Museo ei esimerkiksi voi suostua esineiden pysyvää esilläpitoa koskeviin ehtoihin.

Kokoelmiin ei tule hankkia esineitä, joiden omistusoikeus tai saantitapa on kyseenalainen tai epäselvä.

3.2.2 Ostot ja lunastukset

Ostolla tarkoitetaan sitä, että museo omasta aloitteestaan tai tehdyn tarjouksen perusteella tekee hankinnan yksityiseltä henkilöltä tai kaupalliselta yritykseltä. Henkilökunnalta tai heidän omaisiltaan ei saa ostaa esineitä muuten kuin poikkeustapauksissa erityisen perustelluista syistä. Perustelut on kirjattava ja säilytettävä hankinta-asiakirjojen yhteydessä.

Esineostoista päättää kunkin kokoelman esimies tutkijan esityksestä käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa. Erityistapauksissa päätös esitellään ylijohtajalle. Rahastojen ja Vera Saarelan säätiön tekemistä hankinnoista päättävät asianomaiset johtokunnat. Ostopäätöksen yhteydessä punnitaan myös konservointitarve.

Ostojen dokumentoinnissa noudatetaan kunkin vastualueen kannalta riittävää dokumentointitapaa. Ostoon liittyvät asiakirjat säilytetään asianomaisessa kokoelmayksikössä.

Muinaismuistolain nojalla (2 luku 16–17§, 19§, 3 luku 20§) lunastetut historiallisen ajan esineet luetteloidaan Kansallismuseon ja Suomen merimuseon kokoelmiin.

Lunastuksessa on kyse muinaislöydön ostamisesta sen löytäjältä muinaismuistolain perusteella. Koska löytäjä ei tällaisessa tapauksessa voi kieltäytyä, on museolla vastuu kohtuullisen

lunastussumman määrittelemisestä. Jos kyseessä on arvokas löytö ja esineille on olemassa markkina-arvo, tulisi lunastussumman määrittelemisessä käyttää puolueetonta asiantuntijaa. Lunastusoikeuden voi jättää myös käyttämättä; tällöin on syytä ilmoittaa päätöksestä paikalliselle museolle.

Irtaimen muinaisesineen lunastaminen tai lunastusoikeuden siirtäminen määrätään Museoviraston työjärjestyksessä erityisistunnon ratkaistavaksi, mikäli lunastussumma ylittää 2 000 € (14 §). Erityisistunnossa päätetään lunastusoikeuden siirtämisestä myös silloin, kun esineellä on huomattava merkitys.

3.2.3 Lahjoitukset

Lahjoituksesta tehdään aina kirjallinen asiakirja, lahjoitussopimus, josta käy ilmi lahjoitusaika, lahjoittaja sekä vastaanottaja allekirjoituksineen. Lahjoittajan valtuudet esim. kuolinpesän yhteydessä on tarkistettava.

Mikäli lahjoitukseen liittyy ehtoja, ne on mainittava kirjallisesti lahjoitusasiakirjassa. Lahjoitusta vastaanotettaessa harkitaan voidaanko siihen mahdollisesti liittyviä ehtoja täyttää. Lahjaan sidottu ehto sitoo lahjansaajaa, jos se ei ole hyvän tavan vastainen tai mahdoton toteuttaa. Lahjoitusta vastaanotettaessa on tuotava esiin se, että museo ei palauta lahjoitukseksi vastaanottamaansa esinettä. Tämä on mainittava myös lahjoitussopimuksessa.

Museolle testamentattua omaisuutta vastaanotettaessa harkitaan, onko testamentin tekijän tahto toteutettavissa museossa. Testamenttia ei tule ottaa vastaan, mikäli vastaanottohetkellä tiedetään, ettei siihen mahdollisesti sisältyviä ehtoja (esim. pysyvään näytteillä pitoon sitoutumista) voida täyttää. Testamentin voi jättää kokonaan tai osittain vastaanottamatta. Vastaanotetun testamentin ehdot tulee kaikin mahdollisin keinoin täyttää.

Kun henkilö kuolee ilman perillisiä, eikä hän ole tehnyt testamenttia, hänen omaisuutensa menee valtiolle. Valtion oikeutta perillisittä kuolleen henkilön jäämistöön valvoo Valtiokonttori (Laki perintökaaren voimaantulusta 6 §).

Kuolinpesän omaisuutta pysytetään valtion omistuksessa, jos pysyttämiseen on erityistä syytä. Käytännössä valtion omistuksessa pidetään kiinteistöjä ja arvokasta irtaimistoa, joka soveltuu esimerkiksi julkisiin taidekokoelmiin tai museoihin. Kun kuolinpesään kuuluu tällaista omaisuutta, Valtiokonttori lähettää ministeriöille, tai taidekokoelmien ja museaalisesti arvokkaan omaisuuden kyseessä ollessa Museovirastolle, lausuntopyynnön sen selvittämiseksi, onko omaisuuden pysyttämiseen valtiolla erityinen syy.

3.2.4 Talletukset

Talletuksessa (deponoinnissa) museo ottaa hallintaansa esineitä, joiden omistusoikeus jää tallettajalle. Talletuksesta tehdään talletussopimus, jossa määritellään tarkemmin, minkälainen käyttö- tai vallintaoikeus hallintaoikeuden lisäksi siirtyy. Talletukseen sisältyy yleensä käyttöoikeuden ja yleisen määräysvallan siirtyminen esineisiin, mm. oikeus pitää esineitä näytteillä, lainata niitä ja käyttää niitä tutkimustoiminnassa museon toimintalinjojen mukaisesti.

Talletuksena on aiemmin otettu vastaan esineitä, joiden kulttuurihistoriallinen merkitys on suuri. Tällaisia olivat jo 1800-luvun lopussa vastaanotetut kirkolliset esineet. Suomen kansallismuseon kokoelmiin ei pääsääntöisesti oteta enää esineitä talletuksina muuten kuin erityisen painavista syistä. Mahdolliset näyttely- ja tutkimustarpeet hoidetaan pitkäaikaisina lainoina.

Kun talletettavat esineet tulevat museoon, konservaattorit tarkastavat niiden kunnan. Kunto-raporttien on oltava molempien osapuolien hyväksymiä. Talletussopimuksessa museo sitoutuu huolehtimaan esineistä samoin kuin omiin kokoelmiinsa kuuluvista esineistä. Talletussopimuksessa otetaan kantaa myös esineiden edelleen tallettamiseen. Esineiden vakuuttaminen on aina mainittava sopimuksessa. Mikäli museo ei vakuuta talletettua omaisuutta, on sopimuksessa määriteltävä museon korvausvastuu.

Talletusaika on kirjattava sopimukseen selvästi määrittelemällä minimiaika, jonka jälkeen talletus jatkuu toistaiseksi. Siinä on myös sovittava toimenpiteistä silloin, kun talletuksen omistusoikeudessa tapahtuu muutos (talletuksen tehneen yksityishenkilön kuolema tai yhteisön lakkauttaminen). Myös esineen säilyttämisestä ja hoidosta muodostuvat kustannukset määritellään talletussopimuksessa.

3.2.5 Kartuttamisen käytäntöä koskevat yhteiset linjaukset

- Suomen kansallismuseo ei hanki kokoelmiinsa (lahjoituksin tai ostoin) esinettä, jonka omistusoikeus on epäselvä.
- Museo ei ota kokoelmiinsa esinettä, jota voidaan epäillä laittomasti maahantuoduksi, ellei se ole ainoa keino turvata esineen säilyminen.
- Museon omalta henkilökunnalta ei osteta esineitä kokoelmiin kuin perustelluissa, esineen kulttuurihistorialliseen arvoon liittyvissä poikkeustapauksissa.
- Suomen kansallismuseo ei palauta lahjoituksin tai ostoin hankkimaansa esinettä lahjoittajalle tai myyjälle.
- Lahjoituksia vastaanotettaessa ei tule suostua museolle kohtuuttomiin, ja myöhemmin vaikeasti toteutettaviin esim. näytteillä pitoa koskeviin ehtoihin.
- Suomen kansallismuseo ei pääsääntöisesti ota vastaan deponointeja paitsi jos esineellä on huomattava kulttuurihistoriallinen arvo.
- Kaikki hankintaa koskevat toimenpiteet dokumentoidaan ja lahjoituksia sekä mahdollisia deponointeja koskevista toimenpiteistä tehdään kirjallinen sopimus.
- Ostoa, lunastusta ja lahjoituksen vastaanotamista koskevista valtuuksista määrätään Suomen kansallismuseon sisäisessä työjärjestyksessä.

3.3 Esinekokoelmiin liittyvät arkisto- ja kuvakokoelmat

Suomen merimuseo kartuttaa omia kuvakokoelmiaan ja ylläpitää omaa kuva-arkistoa Tietokeskus Vellamossa. Muiden yksiköiden kuva-aineistot sijaitsevat osittain Museoviraston kuva-arkistossa, osittain yksiköissä. Aiemmin historian ja kansatieteen toimistoihin kuuluneet kuva-arkistot erotettiin omiin toimitiloihinsa Nervanderinkadun virastotalossa 1973 ja omaksi kokonaisuudekseen Museoviraston organisaatiossa 1992. Nämä muutokset ovat heikentäneet mahdollisuuksia yhteistyöhön tallennustoiminnassa ja kokoelmien kartuttamisessa. Jatkossa yhteistyötä on tiivistettävä.

Kaikissa yksiköissä on arkistokokoelmia, jotka liittyvät esinekokoelmiin suoraan tai välillisesti, kulttuurihistorialliseen tutkimukseen laajasti sekä niihin museoihin tai kulttuurihistoriallisesti merkittäviin kiinteistöihin, joiden hoitoon Suomen kansallismuseo osallistuu. Keruuarkiston kokoelmat ovat tässä oma laaja kokonaisuutensa.

Tässä ohjelmassa arkistokokoelmia käsitellään vain lyhyesti. Pääperiaatteena on todettava, että museokokoelmiin liittyvä arkistoaineisto sisältää olennaista kontekstietoa kokoelmista, ja se on pidettävä kokoelmia luetteloivan, tutkivan ja kartuttavan henkilöstön saatavilla. Kokoelmien säilyminen ja käyttö edellyttävät niiden laajamittaista saattamista sähköiseen muotoon.

Arkistokokoelmista kerrotaan tarkemmin Suomen kansallismuseon kokoelmakäsikirjassa.

- Yhteistyötä Museoviraston kuva-arkiston kanssa tiivistetään tallennushankkeissa.
- Esinekokoelmiin liittyvä arkistoaineisto pidetään kokoelmia luetteloivan, tutkivan ja kartuttavan henkilöstön saatavilla.
- Arkistokokoelmien säilyminen ja käyttö edellyttää niiden saattamista sähköiseen muotoon.

4 Poistot kokoelmista

4.1 Periaatteet ja menettelytavat

Esineen poistaminen kokoelmista on äärimmäinen toimenpide. Sen sijaan että kokoelmia karsittaisiin poistoin, on tarvittaessa aktiivisesti selvitettävä mahdollisuuksia tallettaa tai lainata esineitä pitkäaikaisesti muihin museoihin näyttely- ja tutkimuskäyttöä varten. Poistopolitiikka edellyttää hyväksytyä kokoelmapolitiikkaa ja jokainen poisto on perusteltava. Lahjoituksina vastaanotettuja esineitä ei poisteta.

Poistomenettelystä on määrätty ICOMin museotyön eettisissä säännöissä (alkuaan 1986). Niiden mukaan esineen poistaminen edellyttää suurta vastuullisuutta sekä tietoisuutta museon valtuuksista, esineen merkityksestä, sekä toimenpiteen seurauksista. Museokokoelmia ei pidä käsitellä realisoitavana omaisuutena. Poistettavaa esinettä on aina ensin tarjottava muille museoille. Mikäli esine myydään, tulot on käytettävä asianomaisten kokoelmien hyväksi.

Suomen kansallismuseon kokoelmiin kuuluva esine voidaan merkitä poistettavaksi vain silloin, kun se on esim. tuhohyönteisten peruuttamattomasti vaurioittama tai vaaralliseksi todettu. Toimenpiteestä tehdään aina merkintä pääluetteloon, diaariin ja muihin mahdollisiin luetteloihin ja kortistoihin. Poistopäätöksen hyväksyy ylijohdaja.

- Suomen kansallismuseo ei käytä resursseja kokoelmien järjestelmälliseen karsintaan.
- Mahdolliset poistot eivät koske lahjoituksina vastaanotettuja esineitä ellei tästä ole lahjoitussopimuksissa erikseen sovittu.
- Poistojen sijaan esineitä voidaan eräissä tapauksissa tallettaa tai lainata pitkäaikaisesti muihin museoihin.
- Mikäli esine on tuhoutunut tai peruuttamattomasti vaurioitunut, poistosta tehdään kirjallinen päätös ja merkintä kaikkiin luetteloasiakirjoihin.

5 Konservointi

Suomen kansallismuseon konservointilaitos huolehtii kokoelmiin kuuluvien esineiden konservoinnista ja pyrkii ennalta ehkäisevällä konservoinnilla edistämään esineiden turvallisuutta museotoiminnan eri vaiheissa.

Maalöytöjen ja vedenalaisten löytöjen säilyminen edellyttää lähes aina konservointitoimenpiteitä. Kansallismuseon konservointilaitos toimii valtakunnallisena arkeologisen materiaalin keskusconservointilaitoksena, joka konservoi merkittävän osan maan esihistoriallisen ja historiallisen ajan maalöydöistä. Suomen merimuseon konservointilaitoksella on valtakunnallinen vastuu vettyneen materiaalin ja perinne- ja museoalusten konservoinnista ja kunnostuksesta sekä menetelmien kehittämisestä.

Suomen merimuseon kokoelmiin kuuluu tällä hetkellä kaksi kelluvaa museolaivaa, joita voidaan verrata museoesineitä sisältäviin suojeltuihin rakennuksiin, sekä pienempiä, käyttökuntoisia veneitä, jotka on jo meriturvallisuuden takia pidettävä kunnossa. Laivojen ja veneiden ylläpito vaatii jatkuvaa huoltoa ja ammattitaitoista henkilökuntaa.

Konservaattorit antavat asiantuntija-apua mm. maakuntamuseoille ja yliopistoille sekä neuvovat alaan liittyvissä kysymyksissä yhteisöjä ja yksityishenkilöitä. Yhteistyötä tehdään yliopistojen ja oppilaitosten kanssa mm. ottamalla opiskelijoita työharjoitteluun. Lisäksi konservointilaitokset tekevät maksullisena palveluna konservointitöitä yhteisöille ja yksityisille.

5.1 Suomen kansallismuseon konservointilaitokset

Konservointilaitos toimii Kansallismuseon tontilla olevassa rakennuksessa, joka kunnostettiin laitoksen käyttöön 1987. Vuonna 2004 konservointilaitoksen projekttilaksi muutettiin entinen desinfiointilaitos. Toimitiloja on yhteensä n. 2 200 m². Henkilökunnan osaaminen kattaa laajasti konservoinnin erikoistumisalat.

Suomen merimuseolla on kaksi konservointilaboratoriota, toinen Helsingin Hylkysaarella ja toinen Kotkassa Merikeskus Vellamossa. Kummassakin työskentelee yksi vakituinen konservaattori. Lisäksi Kotkassa olevaan henkilökuntaan kuuluu veneiden ja museolaivojen ylläpidosta vastaava työmestari. Hylkysaarella sijaitsevassa vettyneen materiaalin keskusconservointilaitoksessa konservoidaan meriarkeologinen esineistö ja tarvittaessa myös muu vettynyt materiaali.

Kotkassa konservoidaan merihistoriallinen esineistö, huolehditaan meriarkeologisen esineistön ennalta ehkäisevästä konservoinnista sekä tehdään kuntokartoitukset esinelainoja varten. Uudelleen konservoinnista päätetään esinekohtaisesti meriarkeologisen esineistön konservaattorin kanssa.

Taidekonservointillassa on laitteistoa teosten tutkimiseen ja käsittelyyn. Kuva Konservointilaitos.

5.2 Konservointia koskevat tavoitteet

Kansallismuseon konservointitoiminnan tavoitteena on varmistaa kokoelmien säilyminen ensisijaisesti ennalta ehkäisevien toimenpiteiden avulla. Tämä on pitkällä aikavälillä taloudellisinta ja tehokkainta. Kokoelmien käsittelytarpeet vähenevät kun näyttely- ja säilytysolosuhteet ovat hyvät. Ennalta ehkäisevän konservointityön ohella priorisoidaan tuhoutumisvaarassa olevien esineiden konservointi. Tämän lisäksi konservoidaan tarpeen mukaan näyttelyihin tulevat ja lainattavat aineistot sekä tutkimushankkeiden yhteydessä esille otetut esineet. Päätettäessä lainoista tai omiin näyttelyihin otettavista esineistä on arvioitava toimenpiteen vaatima konservointityö.

Lainattavista ja mahdollisuuksien mukaan myös kaikista kokoelmiin liitettävistä esineistä tehdään kuntokartoitus. Tavoitteena on myös se, että pitkän aikavälin konservointiohjelmat tehdään eri kokoelmille niiden inventointien yhteydessä.

Konservointiosaamisen laajuudesta huolimatta on kartoitettava mahdolliset puutteet ja varmistettava tietotaidon kehittäminen, ylläpito ja välittäminen tulevien henkilöstömuutosten varalta. Museotietojärjestelmä Musketin konservointisovelluksen (Muskos) valmiiksi saattaminen on esimerkki konkreettisesta projektista, joka toteutuessaan hyödyntää konservaattoreita ja tutkijoita myös muissa Musketia käyttävissä museoissa.

Alan kehitystä edistetään lisäämällä yhteistyötä kotimaisten ja ulkomaisten konservointi- ja tutkimuslaitosten, oppilaitosten, museoiden ja muiden sidosryhmien kanssa. Suomessa toimii noin 40 konservointiyksikköä. Konservointilaitokset järjestävät neuvottelupäiviä, jakavat tietoa hyvistä käytännöistä ja järjestävät konservoinnissa tarvittavien kalliiden laitteiden yhteishankintoja tai laitevuokrausta.

Olisi toivottavaa, että myös Rahakammiolla olisi useimpien vastaavan merkityksen omaavien kansallisten numismaattisten kokoelmien tapaan oma konservaattori.

- Konservoinnissa painotetaan ennalta ehkäisevää konservointia, jossa huolehditaan kullekin esineistölle sopivista näyttely- ja varastotiloista sekä esineistön oikeasta käsittelystä museotyön eri vaiheissa.
- Konservointilaitokset ohjeistavat museoiden henkilökuntaa esineistön asianmukaisessa käsittelyssä.
- Suomen kansallismuseon konservaattorit osallistuvat konservointialan opetukseen ja ohjaavat harjoittelijoita. Konservointilaitoksilla on tässä keskeinen valtakunnallinen vastuu.
- Suomen kansallismuseossa ei ole riittävästi konservaattoreita hoidettavien kokoelmien laajuuteen ja Kansallismuseon museoiden määrään nähden. Pitkäjänteiseen konservointityöhön on vain vähän mahdollisuuksia, mutta silti eri kokoelmille olisi tehtävä pitkän aikavälin konservointiohjelmat.
- Esineiden hankintaa, näyttelykäyttöä ja lainaamista koskevissa päätöksissä otetaan huomioon konservointilaitosten resurssit.
- Konservointilaitokset vaativat jatkuvaa laitteiston ajantasaistamista.

6 Säilyttäminen

6.1 Varastotilojen nykytilanne

Suomen kansallismuseon kokoelmien päävarasto on Orimattilassa sijaitseva keskusvarasto, joka valmistui 1981. Päärakennuksen varastopinta-ala on 6 340 m² ja hyötypinta-ala 7 638 m². Rakennuksessa on sisäilman hallinta, millä ylläpidetään esineistölle suhteellisen suotuisat kosteus- ja lämpöolot, sekä automaattinen palo- ja murtohälytysjärjestelmä. Olosuhteiltaan ihanteellinen tila on myös Kansallismuseon kriisiajan esinevarasto, josta on normaalioloissa näyttelyihin tulevien ja näyttelyistä poistettavien esineiden väliaikaisena varastona noin kolmannes, 119 m². Merikeskus Vellamossa on Suomen merimuseon käytössä olosuhdesäädellyt ja hälytysjärjestelmillä varustetut 1 133 m²:n varastotilat.

Museoesinevarastoiksi suunniteltuja ja varustettuja varastotiloja on yhteensä 7 592 m², kun merimuseon Kotkan varastotilat lasketaan mukaan. Varastoiksi lasketaan myös erilliset holvivilat (yhteensä 55 m²) ja Kulttuurien museossa ja Nervanderinkadun toimitilassa olevat kuivat ja lämpimät varastotilat, joita ei ole tarkoitettu esineiden pysyvään varastointiin (tässä ei käsitellä arkeologian osaston ja rakennushistorian osaston varastoja). Museovirasto on lisäksi vuokrannut 576 m²:n tilan Karkkilassa sijaitsevasta museoiden yhteisvarastosta kulttuurihistoriallisen aineiston tilapäiseen varastointiin.

Esineitä on myös jouduttu varastoimaan tiloihin, jotka eivät täytä museoesinevaraston olosuhte- ja turvallisuusvaatimuksia. Tällaisia on keskusvaraston sekä eri museoiden ja kiinteistöjen yhteydessä runsaat 2 000 m². Nämä alkuaan tilapäisiksi tarkoitettavat varastotilat on inventoitu tämän ohjelman valmistelun yhteydessä omana hankkeenaan.

6.2 Periaatteet ja käytännöt

Varastoihin sijoitetaan vain luetteloidut ja pääsääntöisesti konservaattoreiden tarkistamat esineet. Keskusvarastossa esineet on järjestetty kokoelmittain, esineryhmittäin ja numerojärjestykseen ottaen kuitenkin huomioon myös eri materiaalien ja erikuntoisten esineiden olosuhdevaatimukset sekä esineiden kokoerot. Varaston ahtaus haittaa nykyään sen alkuperäisen järjestyperiaatteen toteuttamista.

Kansallismuseon tauluvarasto vuonna 1936.
Kuva Sakari Pälsi, Museoviraston kuva-arkisto.

Keskusvarasto. Kuva Risto Hakomäki.

Keskusvarastossa esineistä tehdään esinekohtainen varastokortti, johon inventaarionumeron ja esineen nimen lisäksi merkitään esineen sijaintipaikan koodi ja varastoitaessa huomioidut kuntotiedot. Varastoidusta esineistöstä tehdään myös inventaariolistat esineryhmittäin ja huoneittain. Esineiden sijaintipaikkoja on mahdollisuuksien mukaan pyritty merkitsemään myös Musketi-tietojärjestelmään.

6.3. Varastoja koskevat tavoitteet

Keskusvarasto mitoitettiin 1970-luvulla tyydyttämään välttämätön varastotilojen tarve. Sitä suunniteltaessa ei otettu huomioon kaikkia kokoelmia, ja toinen rakennusvaihe olikin vireillä jo ensimmäistä toteutettaessa. Vuonna 1990 valmistui Perustamis- ja esisuunnitelma lisärakennuksesta, jonka hyötypinta-ala oli 9 100 m² ja arvioidut kustannukset 84 milj. markkaa (14,1 milj. euroa). Hanke lykkääntyi Museoviraston muiden rakennus- ja peruskorjaushankkeiden takia samalla kun lisärakennuksen aikaansaaminen on tullut yhä kiireellisemmäksi. Museoviraston toiminta- ja taloussuunnitelmassa vuosille 2010–2013 esitettiin, että keskusvaraston lisärakentaminen aloitetaan 2011 ja tavoitteena on ottaa rakennus käyttöön vuonna 2013.

Uusin kokoelmavarastojen tilatarveselvitys on tehty vuonna 2009. Se perustuu eri kokoelmista vastaavien arvioihin kokoelmien karttumisesta seuraavien 10–15 vuoden kuluessa sekä museoesineille sopimattomissa ja tilapäisissä tiloissa nyt säilytettävien sekä keskusvarastossa liian ahtaasti sijoitettujen esineiden tilantarpeeseen. Tilatarvekartoituksen mukaan olosuhteet säädeltyjä esinevarastotiloja tarvitaan yhteensä noin 8600 m². Tämän lisäksi tarvitaan muun muassa esinehuoltotiloja, muita varastotiloja sekä tekniset tilat.

Laajennuksen jatkosuunnittelussa ja toteutuksessa huolehditaan siitä, että kokoelmien ylläpito ja esinelikenteen hoitaminen on turvallista ja helppoa kustannustehokkaasti.

- Ensisijainen kehittämistavoite on keskusvaraston lisärakennuksen aikaansaaminen. Jatkosuunnittelussa huomioidaan mahdollisuudet hyödyntää moderneja energia- ja esinelogistiikkaratkaisuja.
- Keskusvaraston laajennushankkeen rahoituksen selviämisen jälkeen jatkosuunnittelu käynnistetään välittömästi.
- Tilapäisistä ja vuokratuista varastoista voidaan luopua sitten kun keskusvaraston lisärakennus toteutuu. Niihin varastoitujen esineiden kuntoa valvotaan toistaiseksi ja olosuhteita parannetaan mahdollisuuksien mukaan.
- Päätettäessä esineiden ottamisesta, näyttelyihin tai esinelainoista otetaan huomioon varastotilojen rajoitukset ja keskusvaraston henkilöstöresurssit.

Keskusvarasto. Kuva Risto Hakomäki.

7 Kokoelmien käyttö

7.1 Näyttelyt omissa kohteissa

Suomen kansallismuseon kokoelmia esitellään mahdollisimman monipuolisesti näyttelyissä. Museoiden näyttelyissä esitellään ensisijaisesti aitoja esineitä. Kopioihin turvaudutaan tarvittaessa vain silloin kun alkuperäinen esine ei kestä näytteillä pitoa. Siitä ilmoitetaan selvästi näyttelyn teksteissä.

Museoiden perusnäyttelyiden esineistöä otetaan omiin vaihtuviin näyttelyihin tai lainataan muille vain perustelluista syistä.

Esineistön käsittelystä, pakkaamisesta, kuljettamisesta ja näyttelyihin sijoittamisesta saa huolehtia vain siihen koulutettu henkilökunta. Näyttelytilojen olosuhteita valvoo konservointilaitos. Museot vastaavat siitä, että esineet ovat turvassa sekä tavanomaisessa näyttelykäytössä että erilaisten yleisötilaisuuksien aikana.

7.2 Kierto- ja yhteistyönäyttelyt

Vaihtuvia näyttelyitä valmistetaan yhteistyössä muiden museoiden kanssa. Kiertonäyttelyt lainataan ja tarvittaessa pystytetään maksullisena palveluna. Kierto- ja yhteistyönäyttelyistä laaditaan aina osapuolten välinen sopimus.

7.3 Opetuskokoelmat

Tarve erillisten opetuskokoelmien perustamiseen on lisääntynyt. Opetuskokoelmalla tarkoitetaan tässä museo-opetusta varten erikseen hankittuja esineitä, joita käytetään työpajoissa ja hands-on -näyttelyissä ja joita saa kokeilla. Esineet voivat olla aitoja tai kopioita tai viitteellisiäkin malleja.

Lähtökohtana on, että varsinaisista kokoelmista ei siirretä esineitä opetuskokoelmiin, vaan niihin hankitaan omat esineet tai teetetään esineiden kopioita. Kopioita käytettäessä dokumentoidaan käytetyt lähteet tai mallit ja esineet varustetaan KOPIO-merkinnällä.

Hands-on -näyttelyissäkin voidaan käyttää tarkoitusta varten hankittuja aitoja esineitä kopiaiden sijaan. Lahjoituksia vastaanotettaessa voidaan lahjoittajalta pyytää lupa esineen sijoittamisesta opetuskokoelmaan, jos sitä ei tarvita varsinaisessa kokoelmassa.

Opetuskokoelman esineistä tehdään oma luettelonsa, ja ne merkitään selvästi opetuskokoelmiin kuuluviksi. Niitä säilytetään omana kokonaisuutenaan erillään varsinaisista museokokoelmista. Opetuskokoelman esineet voidaan poistaa kuten esim. kalustoluetteloon merkityt esineet.

- Opetuskokoelmiin ja erilaisiin hands-on -näyttelyihin ei oteta esineitä museokokoelmista.
- Opetuskokoelman esineet luetteloidaan omaan ryhmäänsä ja merkitään.
- Lahjoituksia vastaanotettaessa lahjoittajilta voidaan kysyä lupa siihen, että esineet voidaan sijoittaa opetuskokoelmaan tai siirtää siihen myöhemmin.

7.4 Kokoelmien liikkuvuuden edistäminen

Varastoitujen kokoelmien liikkumista ja esittelyä joko omissa tai muiden museoiden näyttelyissä edistetään Euroopan Unionin museoiden kesken sovittujen periaatteiden mukaisesti. Toiminnassa suositaan erityisesti pitkäaikaisia lainoja museoiden kesken.

Kokoelmien liikkuvuuden edistämistä selvittänyt yhteistyö aloitettiin Alankomaiden kulttuuriministeriön ja museoiden johdolla 2004. Kansainvälisen työryhmän valmistamassa raportissa *Lending to Europe. Recommendations on collection mobility for European museums* (2005) määriteltiin lainaustoiminnan lisäämisen päälinjat ja keinot. Raportti pohjautui vahvasti ICOMin eettiseen säännöstöön ja siinä viitattiin myös Isossa-Britanniassa hyväksytyyn vastaanottavaa museota koskevaan olosuhde- ja turvallisuusraporttiin, jonka vaatimukset on täytettävä. Lainaustoiminnan lisääminen vaatii museoiden keskinäisen tuntemuksen ja luottamuksen lisäämistä, lainamaksuista luopumista ja vakuutusmaksujen pitämistä kohtuullisena. Lainamaksujen sijaan lainan antaja voi periä korvauksen lainan aiheuttamista kustannuksista.

Lainaustoiminnan edistämistä käsiteltiin edelleen Euroopan Unionin puheenjohtajamaissa järjestetyissä museoalan kokouksissa 2005–2007. Helsingin kokouksessa (2006) valmistettiin suunnitelma *Action Plan for the EU Promotion of Museum Collections' Mobility and Loan Standards*. Työtä on sen jälkeen jatkettu kansainvälisissä työryhmissä.

Näyttelylainojen yhteydessä laaditaan esineistä kuntoraportit, joiden avulla seurataan teosten tilaa prosessin eri vaiheissa. Kuva Konservointilaitos.

7.5 Lainat ja talletukset

Suomen kansallismuseon kokoelmiin kuuluvia esineitä lainataan ammatillisesti hoidettujen museoiden näyttelyihin kotimaassa ja ulkomailla. Poikkeustapauksissa esineitä voidaan lainata myös yritysten ja yhdistysten järjestämiin näyttelyihin, edellyttäen että näyttely- ja varastotilat täyttävät Suomen kansallismuseon turvallisuusvaatimukset ja näyttelyhanke toteutetaan asiantuntevasti.

Lainojen valmistelu edellyttää useiden yksiköiden työtä, joten laina-anomukset on jätettävä Suomen kansallismuseoon suurten lainojen osalta kuusi kuukautta, ja yleensä viimeistään kolme kuukautta ennen näyttelyn alkamista.

Päätös lainaamisesta tehdään kirjallisena. Lisäksi lainattavista esineistä tehdään kaksi samansisältöistä lainaussopimusta. Suomen

Kokoelmat pakataan huolella, jotta näyttelyprosessiin liittyvä kuljettaminen, purkaminen ja uudelleen pakkaaminen tapahtuisi esineitä vaurioittamatta. Kuvassa esineelle tehty yksilöllinen pakkaus. Kuva Konservointilaitos.

kansallismuseon kokoelmia koskevat lainapäätökset hyväksyy ylijohtaja. Kulttuurien museo ja Suomen merimuseon johtajille on siirretty näiden museoiden kokoelmia koskevien lainauspäätösten hyväksyminen.

Päätöksiä valmisteltaessa selvitetään aina mahdolliset suunnitelmat esineiden käytöstä omista näyttelyissä sekä konservointilaitoksen ja keskusvaraston edellytykset selvittää lainan hoidosta pyydettyssä ajassa. Mikäli näyttelykäyttö vaatii konservointilaitoksen toimenpiteitä, näistä tehdään kustannusarvio lainan pyytäjän hyväksyttäväksi. Joskus esineen konservointi on myös Suomen kansallismuseon omassa intressissä. Silloin kustannuksia ei veloiteta täysimääräisesti.

Lainan vastaanottaja vakuuttaa lainaamansa esineet Kansallismuseon määrittelemistä vakuutusarvoista kuljetusten ja näyttelyn ajaksi. Kansallismuseo perii lainaamisesta käsittelymaksun sekä maksun esineiden kuntokartoituksesta ja näyttelykuntoon saattamisesta.

Suomen kansallismuseon kokoelmiin kuuluvia esineitä voidaan myös tallettaa Kansallismuseon määrittelemiin ehdoin ammatillisesti hoidetuille museoille, seurakunnille sekä valtioneuvoston ja kuntien virastoille tai laitoksille. Talletuksista tehdään kirjallinen päätös samalla tavalla kuin lainoista. Lisäksi laaditaan kaksi samansisältöistä kirjallista talletussopimusta. Kansallismuseon konservaattorit laativat esinekohtaiset kuntoraportit talletettavista esineistä.

Talletus on aina määräaikainen. Sopimus voidaan anomuksesta uusida. Uusimisen ehtona on, että talletuksen ehdot täyttyvät edelleen eikä Kansallismuseo tarvitse esineitä omiin tarkoituksiinsa. Talletussopimus voidaan molemmin puolin myös purkaa kesken talletuskauden, mikäli siihen on pätevä syy. Suomen kansallismuseon konservaattoreilla on oikeus talletuskäytön aikana käydä tarkastamassa olosuhteet ja esineiden kunto. Talletettaville esineille määritellään vakuutusarvot. Talletuksen vastaanottajalta peritään talletuksen aiheuttamat kulut samoilla periaatteilla kuin lainojen kulut.

- Suomen kansallismuseo hyväksyy Euroopan Unionin museoiden piirissä kehitellyt suositukset kokoelmien liikkuvuuden edistämiseksi varsinkin varastoitujen esineiden osalta.
- Lainojen valmisteluun osallistuvat museon useat eri toimijat ja työ on osa museon perustoimintoja.
- Lainojen aiheuttamat kustannukset korvaa lainan ottaja.
- Omien museoiden perusnäyttelyistä lainataan esineitä vain poikkeustapauksissa, esim. silloin kun esineestä saadaan jossakin kokoomanäyttelyssä uutta tutkittua tietoa tai esineellä on huomattava paikallinen merkitys.

7.6 Kokoelmien muu käyttö

Kokoelmiin kuuluvia esineitä, taideteoksia tai niiden osia ja yksityiskohtia voidaan hyödyntää museokauppatuotteissa tavalla, joka ei loukkaa tai halvenna esineen alkuperäistä luonnetta tai käyttötarkoitusta, tekijää tai tekijäryhmää.

Kopioiden on vastattava riittävän hyvin alkuperäistä esinettä ja oltava materiaaleiltaan ja valmistustavaltaan korkeatasoinen. Kaikki kopiot on varustettava merkinnällä KOPIO sekä museon ja valmistajan nimellä.

8 Kulttuurihistoriallisten museoiden yhteistyö

Kansallismuseon osallistumista kulttuurihistoriallisten museoiden kehittämiseen selviteltiin Museovirastossa mm. laadittaessa sisäistä työryhmämuistiota Kulttuurihistoriallisten museoiden kehittäminen. Suomen kansallismuseo -osaston linjaukset Museoviraston strategiaan (Työryhmämuistio 29.11.2002). Sitä ennen asia oli esillä mm. MUSEO 2000 -komitean työssä. Viime vuosina sitä on edelleen sivuttu Museoviraston kehittämistyöryhmässä.

Suomen kansallismuseon asema valtakunnallisena kulttuurihistorian museona (vuoteen 2002 asti kulttuurihistorian keskusmuseona) liittyy itse kansallismuseon käsitteeseen, kokoelmien valtakunnalliseen luonteeseen ja museon asemaan valtion museona.

8.1 Yhteistyö kokoelmien kartuttamisessa

Kulttuurihistoriallisten museoiden yhteistyö valtakunnallisella toteutuu suurelta osin Tallennus- ja kokoelmayhteistyöryhmän (TAKO-ryhmän) ohjaaman ja koordinoiman toiminnan puitteissa. Kysymyksessä ovat ennen kaikkea tallennusvastuun työnjako nykyajan esinetallennuksessa sekä museoiden yhteiset nykydokumentointihankkeet. Yhteistyö tapahtuu seitsemässä työryhmässä, joita nimitetään pooleiksi. Poolien aihepiirit ovat:

- ihminen ja luonto
- yksilö, yhteistyö ja julkinen elämä
- arki
- tuotanto, palvelut ja työelämä
- viestintä, liikenne ja matkailu
- koulutus, taide, korkeakulttuuri ja hyvinvointi
- trendit, vaikuttajat ja käännekohtat

Kukin pooli huolehtii oman alansa tallennusvastuun toteutumisesta sekä tukee poolin jäsenmuseoiden tallennustyötä. Lisäksi se organisoii nykydokumentointihankkeita sekä edistää oman alansa kokoelmien liikkuvuutta ja asiantuntijavaihtoa. Koska tallennuksen vastuualueet jaetaan, tulee kokoelmien helppo ja taloudellinen liikkuvuus entistä tärkeämmiksi: esineläin- nauksen merkitys uuden aineiston kohdalla tulee siis entisestään kasvamaan.

Tallennusvastuut kattavat Suomen ja suomalaiset kulttuurihistoriallisesta näkökulmasta. Sen yhteistyön tuloksena muodostuu ns. Suomi-kokoelma. Se muodostuu poolien hankkeissa tapahtuvasta uuskartunnasta, johon voidaan myöhemmin liittää vanhojen kokoelmien tallenteita soveltuvien osin.

Kansallismuseo osallistuu tähän toimintaan resurssiensa mukaan. Pitkällä tähtäyksellä museoiden yhteinen Suomi-kokoelma tulee heijastumaan myös Kansallismuseon näyttely- ja julkaisutoimintaan ja siihen liittyvään yhteistyöhön muiden museoiden kanssa. Suomi-kokoelman ulkopuolella yhteistyö muiden museoiden kanssa jatkuu tarpeen mukaan kahden tai mahdollisesti useamman museon välisinä hankkeina, joista sovitaan erikseen osapuolten kesken.

- Nykyajan ja lähimenneisyyden tallennuksen osalta yhteistyö kanavoituu Tallennus- ja kokoelmayhteistyöryhmän (TAKO) toiminnan kautta.
- Valtakunnallisen Suomi-kokoelman kartuttaminen heijastuu Kansallismuseon näyttely- ja julkaisutoimintaan ja yhteistyöhön muiden museoiden kanssa.
- TAKO-toiminnan osalta yhteistyökumppanina on muiden kulttuurihistoriallisten museoiden ohella myös Suomen museoliitto, jonka kautta TAKO-toiminnan valtionapu on ohjattu.

Yhteenveto

Luokittelun ja priorisoinnin ongelmia

- Kansallismuseossa ei pidetä tarkoituksenmukaisena ryhtyä kokoelmiin kuuluvien esineiden luokitteluun niiden kulttuurihistoriallisen, taiteellisen tai käyttöarvon perusteella. Yksittäisiä luokittelevia kannanottoja tehdään museotyön eri vaiheissa, päätettäessä esineen käytöstä tai siihen kohdistettavista toimenpiteistä. Järjestelmällinen arvoluokittelu ei edistä olennaisesti kokoelmien hallintaa tai säästä museon resursseja.

Tutkimus

- Kaikki museoissa tehtävä työ perustuu museon edustamien alojen tutkimukseen. Tutkimuksen asema on turvattava jo henkilöstön asiantuntemuksen säilymisen takia.
- Museo huolehtii siitä, että sen omat kokoelmat tulevat riittävästi tutkituiksi. Tutkimushankkeissa painotetaan yhteistyötä muiden museoiden ja tiedeyhteisön kanssa.
- Kokoelmia kartutetaan parhaiten laajojen tutkimus- ja dokumentointihankkeiden yhteydessä.
- Tutkimushankkeissa lisätään yhteistyötä Museoviraston kuva-arkiston ja muiden muistiorganisaatioiden kanssa.

Luettelointi ja dokumentointi

- Diaarit, kokoelmaluettelot, verifikaatit ja muu kokoelmiin liittyvä arkistoaineisto säilytetään pysyvästi ja digitoidaan käytön ja säilymisen turvaamiseksi.
- Kokoelmatietojen syöttämistä Musketi-kokoelmanhallintajärjestelmään jatketaan tehostetusti vakinaisten resurssien ja erityisrahoituksen turvin. Työssä seurataan Museoviraston digitointistra-tegijaa.
- Esinekuvia liitetään Musketiin mahdollisimman tasatahtiin muiden kokoelmatietojen kanssa.
- Kansainvälisesti erityisen kiinnostaviin aineistoihin liitetään mahdollisuuksien mukaan perustiedot myös muilla kielillä kun ne avataan verkkoon.
- Musketin konservointisovellus Muskos olisi saatava mahdollisimman pian omaan ja edelleen muiden museoiden käyttöön.
- Tavoitteena on että kaikki kokoelmiin kuuluvat esineet on valokuvattu.

Kartuttamista koskevat yhteiset linjaukset

- Kunkin kokoelman osalta määritellään ne merkittävät kokoelmien osat, joita tulisi täydentää ja joiden tutkimiseen ja käyttämiseen varataan asiantuntemusta.
- Samoin voidaan määrittellä ne kokoelmien osat, joita ei kartuteta aktiivisesti. Tällaisia ovat mm. eri keräilijöiden lahjoittamat, tai yleensä henkilöihin liittyneet ns. suljetut kokoelmat, saamelaiskokoelmat sekä erikseen ne kokoelmat tai kokoelma-alueet, joiden aktiivisesta tallentamisesta on sovittu jonkin muun museon kanssa tai jotka ovat jo tarpeeksi kattavia.
- Aktiivinen kartuttaminen perustuu asia- ja ilmiökokonaisuuksiin, joita esineet tai taide- teokset valottavat osaltaan ja joiden merkitys esim. Suomen historiassa tai kulttuurihistoriassa voidaan määrittellä.
- Myös lahjoituksia vastaanotettaessa otetaan huomioon säilyttämisen resurssit ja pyritään vain perusteltuihin hankintoihin.
- Omien kokoelmien tutkiminen ja niiden luettelotietojen saattaminen digitaaliseen muotoon muodostaa pohjan kokoelmien tuntemiselle myös henkilökunnan vaihtuessa. Tämä on edellytyksenä kokoelmien täydentämiselle ja se priorisoidaan.
- Samalla harkitaan milloin kokoelmien pitäisi olla jollakin alueella kattavia. Näyttelyihin voidaan yksittäisiä esineitä lainata muilta museoilta. Yleisestnografisten ja suomalais-ugrialaisten kokoelmien kartuttamista linjataan yhteistyössä ulkomaisten museoiden kanssa.
- Suomeen muuttaneiden ns. uussuomalaisten kulttuuria tallennetaan Suomen kansallismuseon eri kokoelmiin Kulttuurien museon asiantuntemusta hyväksi käyttäen.
- Kunkin kokoelman osalta perehdytään muiden museoiden vastaaviin kokoelmiin käytännön yhteistyön helpottamiseksi.
- Erikoisalojen osalta luodaan yhteistyöverkostot asianomaisten muiden museoiden kanssa ja määritellään mm. alueet, joiden tallentaminen ei ole kenenkään vastuulla.
- Lähimenneisyyden ja teollisesti valmistetun esineistön kartuttaminen organisoidaan Suomen kansallismuseon historiallisia ja kansatieteellisiä kokoelmia edustavan yhteisen työryhmän tehtäväksi. Kulttuurien museo ja Suomen merimuseo seuraavat työryhmän toimia, tarpeen mukaan omissa verkostoissaan.
- Suomen kansallismuseo osallistuu valtakunnalliseen yhteistyöhön erityisesti TAKO-ryhmän toiminnan puitteissa.
- Yhteisistä tallennushankkeista sovitaan Museoviraston kuva-arkiston kanssa.
- Historiallisen ajan maalöytöjen osalta tiivistetään yhteistyötä Museoviraston muiden toimijoiden kanssa.

Kartuttamisen käytäntöä koskevat yhteiset linjaukset

- Suomen kansallismuseo ei hanki kokoelmiinsa (lahjoituksin tai ostoin) esinettä, jonka omistusoikeus on epäselvä.
- Museo ei ota kokoelmiinsa esinettä, jota voidaan epäillä laittomasti maahantuoduksi, ellei se ole ainoa keino turvata esineen säilyminen.
- Museon omalta henkilökunnalta ei osteta esineitä kokoelmiin kuin perustelluissa, esineen kulttuurihistorialliseen arvoon liittyvissä poikkeustapauksissa.
- Suomen kansallismuseo ei palauta lahjoituksen tai ostoin hankkimaansa esinettä lahjoittajalle tai myyjälle.
- Lahjoituksia vastaanotettaessa ei tule suostua museolle kohtuuttomiin, ja myöhemmin vaikeasti toteutettaviin esim. näytteillä pitoa koskeviin ehtoihin.
- Suomen kansallismuseo ei pääsääntöisesti ota vastaan deponointeja paitsi jos esineellä on huomattava kulttuurihistoriallinen arvo.
- Kaikki hankintaa koskevat toimenpiteet dokumentoidaan ja lahjoituksia sekä mahdollisia deponointeja koskevista toimenpiteistä tehdään kirjallinen sopimus.
- Ostoa, lunastusta ja lahjoituksen vastaanottamista koskevista valtuuksista määrätään Suomen kansallismuseon sisäisessä työjärjestyksessä.

Esinekokoelmiin liittyvät arkisto- ja kuvakokoelmat

- Yhteistyötä Museoviraston kuva-arkiston kanssa tiivistetään tallennushankkeissa.
- Esinekokoelmiin liittyvä arkistoaineisto pidetään kokoelmia luetteloivan, tutkivan ja kartuttavan henkilöstön saatavilla.
- Arkistokokoelmien säilyminen ja käyttö edellyttää niiden saattamista sähköiseen muotoon.

Poistot kokoelmista

- Suomen kansallismuseo ei käytä resursseja kokoelmien järjestelmälliseen karsintaan.
- Mahdolliset poistot eivät koske lahjoituksina vastaanotettuja esineitä ellei tästä ole lahjoitussopimuksissa erikseen sovittu.
- Poistojen sijaan esineitä voidaan eräissä tapauksissa tallettaa tai lainata pitkäaikaisesti muihin museoihin.
- Mikäli esine on tuhoutunut tai peruuttamattomasti vaurioitunut, poistosta tehdään kirjallinen päätös ja merkintä kaikkiin luetteloasiakirjoihin.

Konservointi

- Konservoinnissa painotetaan ennalta ehkäisevää konservointia, jossa huolehditaan kullekin esineistölle sopivista näyttely- ja varastotiloista sekä esineistön oikeasta käsittelystä museotyön eri vaiheissa.
- Konservointilaitokset ohjeistavat museoiden henkilökuntaa esineistön asianmukaisessa käsittelyssä.
- Suomen kansallismuseon konservaattorit osallistuvat konservointialan opetukseen ja ohjaavat harjoittelijoita. Konservointilaitoksilla on tässä keskeinen valtakunnallinen vastuu.
- Suomen kansallismuseossa ei ole riittävästi konservaattoreita hoidettavien kokoelmien laajuuteen ja Kansallismuseon museoiden määrään nähden. Pitkäjänteiseen konservointityöhön on vain vähän mahdollisuuksia, mutta silti eri kokoelmille olisi tehtävä pitkän aikavälin konservointiohjelmat.
- Esineiden hankintaa, näyttelykäyttöä ja lainaamista koskevissa päätöksissä otetaan huomioon konservointilaitosten resurssit.
- Konservointilaitokset vaativat jatkuvaa laitteiston ajantasaistamista.

Säilyttäminen

- Ensisijainen kehittämistavoite on keskusvaraston lisärakennuksen aikaansaaminen. Jatkosuunnittelussa huomioidaan mahdollisuudet hyödyntää moderneja energia- ja esinelogistiikkaratkaisuja.
- Keskusvaraston laajennushankkeen rahoituksen selviämisen jälkeen jatkosuunnittelu käynnistetään välittömästi.
- Tilapäisistä ja vuokratuista varastoista voidaan luopua sitten kun keskusvaraston lisärakennus toteutuu. Niihin varastoitujen esineiden kuntoa valvotaan toistaiseksi ja olosuhteita parannetaan mahdollisuuksien mukaan.
- Päätettäessä esineiden ottamisesta, näyttelyihin tai esinelainoista otetaan huomioon varastotilojen rajoitukset ja keskusvaraston henkilöstöresurssit.

Kokoelmien käyttö

- Opetuskokoelmiin ja erilaisiin hands-on -näyttelyihin ei oteta esineitä museokokoelmista.
- Opetuskokoelman esineet luetteloidaan omaan ryhmäänsä ja merkitään.
- Lahjoituksia vastaanotettaessa lahjoittajilta voidaan kysyä lupa siihen, että esineet voidaan sijoittaa opetuskokoelmaan tai siirtää siihen myöhemmin.

- Suomen kansallismuseo hyväksyy Euroopan Unionin museoiden piirissä kehitellyt suositukset kokoelmien liikkuvuuden edistämiseksi varsinkin varastoitujen esineiden osalta.
- Lainojen valmisteluun osallistuvat museon useat eri toimijat ja työ on osa museon perustoimintoja.
- Lainojen aiheuttamat kustannukset korvaa lainan ottaja.
- Omien museoiden perusnäyttelyistä lainataan esineitä vain poikkeustapauksissa, esim. silloin kun esineestä saadaan jossakin kokoomanäyttelyssä uutta tutkittua tietoa tai esineellä on huomattava paikallinen merkitys.

Kulttuurihistoriallisten museoiden yhteistyö

- Nykyajan ja lähimenneisyyden tallennuksen osalta yhteistyö kanavoituu Tallennus- ja kokoelmayhteistyöryhmän (TAKO) toiminnan kautta.
- Valtakunnallisen Suomi-kokoelman kartuttaminen heijastuu myös Kansallismuseon näyttely- ja julkaisutoimintaan ja yhteistyöhön muiden museoiden kanssa.
- TAKO-toiminnan osalta yhteistyökumppanina on muiden kulttuurihistoriallisten museoiden ohella myös Suomen museoliitto, jonka kautta TAKO-toiminnan valtionapu on ohjattu.

Lähteet ja kirjallisuus

Kokoelmapolitiikkaa koskevaa kirjallisuutta

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Museovirasto

Esinekokoelmien ja arkistojen nimitykset museovirastossa.

Tietoa. Museoviraston sisäinen tiedote. 1996.

Lähimenneisyyden esinekeruutyöryhmän muistio.

Työryhmä: Raimo Fagerström pj, Helena Haapalainen-Tiainen, Pirkko Hakala, Antti Metsänkylä. Museovirasto 1994.

Museoiden dokumentointi- ja tutkimustyöryhmän muistio.

Työryhmä: Martti Linkola (pj), Jukka Eenilä, Elias Härö, Marianna Kaukonen, Antti Metsänkylä. Museovirasto 1987.

Museoviraston kulttuurihistorian osaston esinehankinnan tavoitteet 1993.

Työryhmä: Jukka Eenilä (pj), Sirkku Dölle, Helena Edgren, Raimo Fagerström, Sirkka Kopisto, Marja Pelanne, Pirkko Sihvo. Museovirasto 1993.

Museopoliittinen ohjelma.

Työryhmä: Aarne Kopisto (pj), Jouko Heinonen, Pekka Kärki, Martti Linkola, Ritva Tuomi (Wäre), Osmo Vuoristo. Museovirasto 1981.

Suomen kansallismuseon kokoelmien digitointiasteen nostaminen.

Projektisuunnitelma. 14.4.2008. Vesa Hongisto. Museovirasto 2008.

PAINETUT LÄHTEET

Action Plan for the EU Promotion of Museum Collection's Mobility and Loan Standards. /

Plan d'Action pour la Promotion à l'intérieur de l'Union européenne de la Mobilité des Collections de Musées et des Standards en matière de Prêts.

Ministry of Education. Helsinki 2006. www.nba.fi/mobility (verkko-osoite joulukuussa 2008)

Dutch Guideline for Deaccessioning of Museum Objects.

Toim. Frank Bergevoet, Arjen Kok, Mariska de Witt. Institut collectie Nederland, 2006.

Hämäläinen, Tuula,

Taiteen lahja: taidemuseoiden kokoelmiin liitetyistä testamentti-, lahjoitus- ja talletusehdoista. Museotyöntekijän kirjasto 1. Valtion taidemuseo, taidemuseoalan kehittämisyksikkö. Helsinki 2003. <http://www.fng.fi/fng/rootnew/fi/kehys/pdf/taiteenlahja.pdf> (verkko-osoite joulukuussa 2008)

Kulttuuriaineiston luokitus. / Outline of Cultural Materials.

Toim. Pirkko Sihvo, käänös Jouni Kuurne. Museovirasto. Helsinki 2006.

Kulttuuriperintö tietoyhteiskunnassa: strategiset tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset.

Kulttuuriperinnön digitointityöryhmä KULDI, pj. Anja-Tuulikki Huovinen. Opetusministeriön julkaisuja 2003:24. Opetusministeriö, taide- ja kulttuuriperintöyksikkö. Helsinki 2003. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2003/liitteet/opm_111_opm24.pdf?lang=fi (verkko-osoite joulukuussa 2008)

Lending to Europe: Recommendations on Collection Mobility for European Museums.

(A report produced by an independent group of experts, set up by Council resolution 13839/04: April 2004. Netherlands Ministry of Education, Culture and Science, 2005. http://www.ne-mo.org/fileadmin/Dateien/public/topics/Collection_Mobility/Members/Lending_to_Europe.pdf (verkko-osoite joulukuussa.2008)

Macfarlan, Shane J. & Johnson, Eileen,

Education Collections as Museum Collections. *Curator* 47/1. Museum of Natural History. New York 2004, 101–113.

Museo 2000 – museopoliittinen ohjelma. / Museum 2000 – museipolitisk program.

Museo 2000-toimikunta. Komiteanmietintö 1999, 8. Opetusministeriö. Helsinki 2000.

Museotyön ammattieettiset säännöt.

ICOM – Suomen komitea. Helsinki 2002.

Museotyön eettiset säännöt.

ICOM – Suomen komitea. Helsinki 2005.

<http://finland.icom.museum/etiikka.html> (verkko-osoite joulukuussa 2008)

Museovirastoa koskeva lainsäädäntö.

Valtioneuvoston asetus Museovirastosta. 19.5.2004: 3 §. Valtion säädöstietopankki.

Niukkanen, Marianna,

Kaupungit muinaisjäänönsinä: kaupunkiarkeologia Suomessa. / Städerna som fornlömmingar: stadsarkeologi i Finland. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 25. Museovirasto. Helsinki 2004.

Simmons, John E.,

Things Great and Small: Collections Management Policies. American Association of Museums. Washington DC, 2006.

Survey of the legal and professional responsibilities of the conservator-restorers as regard the other parties involved in the preservation and conservation of cultural heritage = Étude des responsabilités légales et professionnelles des conservateurs-restaurateurs au regard des autres de la sauvegarde et de la conservation du patrimoine culturel / APPEL (acteurs du patrimoine européen et législation/ ECCO (European confederation of conservator-restorer's organisations), Roma 2001.

VERKKOJULKAISUT*Museoalan asiasanasto (MASA).*

Toim. Riitta-Liisa Leskinen. Helsinki: Museovirasto. Helsinki 1998, 2004

<http://www.nba.fi/fi/masaetusivu> (verkko-osoite joulukuussa 2008)

Museokokoelmien digitoinnin priorisointi.

Kulttuuriperinnön digitointityöryhmä, Anja-Tuulikki Huovinen (pj), Päivi Salonen (siht.).

<http://www.museoliitto.fi/index.php?k=7970> (verkko-osoite joulukuussa 2008)

Taidemuseoiden kokoelmakartoitus.

Valtakunnallinen taidekokoelmaprojekti. Toim. Virpi Harju, Siina Hälikkä, Helka Ketonen.

Valtion taidemuseo, taidemuseoalan kehittämissyksikkö KEHYS 2006. <http://www.fng.fi/fng/rootnew/fi/kehys/pdf/kokoelmakartoitus2006.pdf> (verkko-osoite joulukuussa 2008)

Taidemuseoiden kokoelmapolitiikka ja resurssit.

Valtakunnallisen taidekokoelmaprojektin raportti. Koonnut Päivi Rajakari. Valtion taidemuseo, taidemuseoalan kehittämissyksikkö KEHYS 2006. <http://www.fng.fi/fng/rootnew/fi/kehys/pdf/Koporaportti2006.pdf> (verkko-osoite joulukuussa 2008)

Suomen kansallismuseon kokoelmia koskevaa kirjallisuutta**Museoiden syntyhistoriaa****PAINAMATTOMAT LÄHTEET****Museovirasto, Kansatieteen käsikirjoitusarkisto**

Haikari, Janne,

Suomen Keisarillisen Aleksanterin Yliopiston tieteelliset kokoelmat 1828–1852. Proseminaariesitelmä. Helsingin yliopisto 1998.

PAINETUT LÄHTEET

Aspelin-Haapkylä, Eliel,

Antellska Delegationen och friluftsmuseet på Fölisön. *Finskt Museum XIX.* Finska Fornminnesföreningen. Helsingfors 1912, 78–80.

Etnografisen museon perustamistyöryhmä.

Kansojen museo – Folkens museum. Etnografisen museon perustamistyöryhmän mietintö. Komiteanmietintö 1992:1. Opetusministeriö. Helsinki 1992.

Förvärv till Historiska Museet.

Finskt Museum 1910–1917, 1922, 1926, 1929. Suomen Muinaismuistoyhdistys / Finska Fornminnesföreningen, Helsinki / Helsingfors.

- Härö Mikko,
Suomen muinaismuistohallinto ja antikvaarinen tutkimus. Muinaistieteellinen toimikunta 1884–1917. Museovirasto. Helsinki 1984.
- Kopisto, Sirkka,
Suomen kansallismuseo: kansallisromanttisen kauden rakennusmonumentti. Museovirasto. Helsinki 1981.
- Kokoelmien kasvaminen – Samlingarnas tillväxt.
Suomen Museo / Finskt Museum, vuosikirjat 1894–1898. Suomen Muinaismuistoyhdistys / Finska Fornminnesföreningen, Helsinki / Helsingfors.
- Lehtonen, Juhani U.E.,
U. T. Sirelius ja kansatiede. Kansatieteellinen arkisto 23. Suomen Muinaismuistoyhdistys. Helsinki 1972.
- Meinander, K. K.,
Finska Fornminnesföreningens konsthistoriska expeditioner. *Suomen Museo / Finskt Museum X.* Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys. Helsinki 1903, 1–2.
- Nervander, Emil,
Suomen Muinaismuistoyhdistyksen seitsemäs taidehistoriallinen retkikunta. *Suomen Museo* 1899. Suomen Muinaismuistoyhdistys. Helsinki 1899, 53–55.
- Niiranen, Timo,
Axel Olai Heikel: suomalais-ugrilaisen kansatieteen tutkija ja arkeologi. Snellman-instituutin julkaisuja 4. Kustannuskiila. Kuopio 1987.
- Salminen, Timo,
Suomen tieteelliset voittomaat. Venäjä ja Siperia suomalaisessa arkeologiassa 1870–1935. Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja 110. Suomen Muinaismuistoyhdistys. Helsinki 2003.
- Schvindt, Th. ja Sirelius, U. T.,
Suomen ylioppilasosakuntain kansatieteellinen museo vv. 1865–1893. Suomen Muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja XXXIII. Suomen Muinaismuistoyhdistys. Helsinki 1922.
- Selkokari, Hanne,
Kalleuksia isänmaalle. Eliel Aspelin-Haapkylä taiteen kerääjänä ja taidehistorioitsijana. Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja 115. Suomen Muinaismuistoyhdistys. Helsinki 2008.
- Sihvo, Pirkko,
Palava mieli: kansatieteellinen arkeologi Theodor Schvindt. Karjalan Kirjapaino Oy. Lappeenranta 2001.
- Sirelius, U. T., Suomen kansallismuseo, sen synty, kehitys ja nykyiset laitokset. *Historiallinen Aikakauskirja* 14. Helsinki 1916, 1–34.
Suomen muinaismuistohallinnon vuosikertomukset.
Analecta Archaeologica Fennica I–XV. Muinaistieteellinen toimikunta, Helsinki.
- Talvio, Tuukka,
H. F. Antell ja Antellin valtuuskunta. Museovirasto. Helsinki 1993.

Kokoelma- ja aineistojulkaisuja

Historialliset kokoelmat

- www.suomenmuseoonline.fi (verkko-osoite joulukuussa 2008)
<http://kokoelmaselain.nba.fi> (verkko-osoite joulukuussa 2008)
www.nba.fi/fi/historiallisetkok (verkko-osoite joulukuussa 2008)
www.nba.fi/juhlapukuja/ (verkko-osoite joulukuussa 2008)
- Anttila, Elina (toim.),
Paikkarin torppa, opas. Museovirasto. Helsinki 2001.
- Anttila, Elina,
Venäläinen posliini, collection Vera Saarela ja Suomen kansallismuseon kokoelmat. Vera Saarelan säätiö, Museovirasto. Helsinki 2008.
- Donner, Harry,
Den Armfelttska samlingen i Nationalmuseet. *Finskt Museum XXXIV* (1927). Finska Fornminnesförening. Helsingfors 1928, 14–39.
- Fagerström, Raimo,
Suomalaisia antiikkikoruja. WSOY. Porvoo 1989.

- Fagerström, Raimo,
Hopeaa Suomen kansallismuseon kokoelmissa. Museovirasto. Helsinki 2000.
- Hyvönen, Heikki,
Posliinia. / Porcelain: Collection Vera Saarela. Suomen kansallismuseo. Helsinki 1975.
- Hyvönen, Heikki,
Suomalaista keramiikkaa. WSOY. Porvoo 1983.
- Hyvönen, Heikki,
Kiinalaista posliinia Suomessa. / Chinese porcelain in Finland. Museovirasto. Helsinki 1986.
- Hyvönen, Heikki,
Länsieurooppalaista posliinia, Vera Saarelan kokoelma. Vera Saarelan säätiö. Helsinki 1989
- Hyvönen, Heikki,
Venäläistä posliinia. Suomen kansallismuseon näyttely Hämeenlinnassa 7.5.1998 – 23.10.2000. Museovirasto. Helsinki 1998.
- af Hällström, Olof,
Armfeltin kokoelman uudet suojat Suomenlinnassa. *OSMA Suomen museoliiton vuosikirja*. Suomen museoliitto. Helsinki 1955, 62 – 73.
- Kilpi (Pylkkänen), Riitta,
Bergmanin kokoelma. *Suomen Museo LII*. Suomen Muinaismuistoyhdistys. Helsinki 1946, 19 – 40.
- Kopisto, Sirkka,
Lasia Suomen kansallismuseon kokoelmista. Claës Norstedtin kokoelma. / Glass in the National Museum of Finland. Museovirasto. Helsinki 1978.
- Kopisto, Sirkka,
Lasi. Claës Norstedtin kokoelma. Suomen kansallismuseo. / Glass. Collection Claes Norstedt in the National Museum of Finland. Museoviraston kokoelmaluetteloita 2. Museovirasto. Helsinki 2000.
- Nordman, C. A.,
Medeltida skulptur i Finland. Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja 62. Suomen Muinaismuistoyhdistys. Helsinki 1964.

Kansatieteelliset kokoelmat

- www.suomenmuseonline.fi (verkko-osoite joulukuussa 2008)
- <http://kokoelmaselain.nba.fi> (verkko-osoite joulukuussa 2008)
- www.nba.fi/fi/kansatieteellisetkok (verkko-osoite joulukuussa 2008)
- www.nba.fi/fi/kansatieteelliset_kk2008 (verkko-osoite joulukuussa 2008)
- www.nba.fi/fi/kansatieteelliset_teollisuus (verkko-osoite joulukuussa 2008)
- Hakomäki, Risto,
Yli-Laurosela. Yli-Lauroselan talomuseon opas. Museovirasto. Helsinki 2004.
- Kataja, Raila,
Lyytikälä. Elämää Suomenniemen salomailla. Museovirasto. Helsinki 2001.
- Lehtinen, Ildikó & Sihvo, Pirkko,
Rahwaan puku: näkökulmia Suomen kansallismuseon kansanpukukokoelmiin. / Folk Costume: an Overview of the Folk Costume Collections of the National Museum of Finland. Museovirasto. Helsinki 2005.
- Metsänkylä, Antti,
Museovirasto ja työväen kulttuuri. *Työväentutkimus*. Työväenliikkeen kirjasto. Helsinki 1996, 16 – 18.
- Schvindt, Theodor (toim.).
Luettelo Suomen ylioppilas-osakuntien kansatieteellisistä kokoelmista. / Katalog öfver Finska Studentafdelningarnas Etnografiska Samlingar. Ensimmäinen, toinen ja kolmas vihko sekä lisä-vihko I. Helsinki / Helsingfors, 1883, 1885, 1889, 1893.
- Sihvo, Pirkko,
Kansallismuseon kansatieteellisten kokoelmien syntyvaiheita. *Ethnologia Fennica* 7/1977. Seurasaari Foundation, Helsinki 1977, 47 – 61.
- Sihvo, Pirkko,
Lähdekritiikistä vanhoja valtiollisia kokoelmia tutkittaessa. *Museoesine: opetus ja tutkimus, jatkokoulutusseminaari 31.10. – 2.11.1978*. Ethnos-toimite 1. Ethnos. Helsinki 1979, 49 – 54.

- Sihvo, Pirkko,
Kansallista vaan ei perinnölliskansallista. Kansallispukusuunnittelua Suomen kansallismuseossa. *Suomen Museo* 1987. Suomen Muinaismuistoyhdistys. Helsinki 1988, 95–107.
- Sihvo, Pirkko,
Suomalaisia ”kansallisesineitä” Washingtonissa. Crawfordin kokoelma National Museum of American Historyssa. *Suomen Museo* 1990. Suomen Muinaismuistoyhdistys. Helsinki 1990, 95–108.
- Sihvo, Pirkko,
Museumsbestände als trachtenkundliche Quellen, dargestellt am Beispiele der Sammlung aus Säkylä. *Physical Anthropology and Traditional Culture of Finno-Ugric Peoples: Materials of Soviet-Finnish Symposium, Helsinki, May 1991*. Academy of Science of the USSR. Moscow 1991, 130–141.
- Sihvo, Pirkko,
Säkylä ja säkyläläiset Suomen kansallismuseon kokoelmien valossa. *Mylly tuuleen*. Säkylän kotiseutulukemisto 1. Säkylän kulttuurilautakunta. Säkylä 1991, 18–35.
- Sihvo, Pirkko,
Lamminaho. Elämää Oulujoen Niskakoskella. Museovirasto. Helsinki 1996.
- Sihvo, Pirkko,
Aineellisen kulttuurin ominaispiirteitä. *Karjala, historia, kansa, kulttuuri*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 705. Toim. Pekka Nevalainen, Hannes Sihvo. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki 1998, 309–327.
- Sihvo, Pirkko,
Kansallismuseon savupiirtti. Muistokirjoitus. *Suomen Museo* 1997. Suomen Muinaismuistoyhdistys. Helsinki 1998, 119–135.
- Sihvo, Pirkko,
Karjala on etnografian ja muinaistutkijan luvattu maa. Kokoilemisia Korpiseliltä vuonna 1893. *Suomen Museo* 1999. Suomen Muinaismuistoyhdistys. Helsinki 2000, 49–60.
- Sihvo, Pirkko,
Myllymäen torppa. Elämää Pusulan Kärkölän erämaassa. Museovirasto. Helsinki 2000.
- Sirelius, U. T. (toim.),
Luettelo Suomen ylioppilas-osakuntien kansatieteellisistä kokoelmista (nykyään valtiolle kuuluvista). Lisäviikko II. Helsinki 1902.
- Sirelius, U. T.,
Suomen kansanpukujen historia. Suomalais-ugrilaisen Seuran Aikakauskirja 31. Suomalais-Ugrilainen Seura. Helsinki 1916.
- Sirelius, U. T.,
Suomen kansanomaista kulttuuria. Esineellisen kansatieteen tuloksia. I–II. Otava. Helsinki 1919, 1921.
- Sirelius, U. T.,
Suomen ryijyt. Tekstiilihistoriallinen tutkimus. Otava. Helsinki 1924.

Rahakammio

- www.nba.fi/fi/rahakammionkok (verkko-osoite joulukuussa 2008)
- www.nba.fi/fi/rahakammio2008 (verkko-osoite joulukuussa 2008)
- (Antell) *Förteckning öfver Antellska myntsamlingen i Helsingfors svenska mynt* I–III. Helsingfors 1906, 1908, 1936. (Osat I–II: T. G. Appelgren; osa III: L. O. Th. Tudeer; osa III myös suomeksi.)
- Boström, H. J.,
Suomen muistorahat I–II. Otava. Helsinki 1932, 1936.
- Geitlin, Gabriel,
Beskrifning öfver Kejsarl. Alexanders-Universitetets i Finland Muhammedanska myntsamling (ASSF VII), Helsingfors 1862.
- Granberg, Beatrice,
Förteckning öfver kufiska myntfynd i Finland. Studia Orientalia 34. Societas Orientalis Fennica. Helsinki 1966.
- Järvinen, Outi,
Kansallinen museohanke ja numismaattiset kokoelmat. *Museon muisti*. Taidehistoriallisia tutkimuksia 31. Taidehistorian seura. Helsinki 2005, 82–98.

- (Keckman) *The Erkki Keckman Collection. Sylloge Nummorum Graecorum*,
Finland I–II. Helsinki 1994, 1999. (Osa I: U. Westermark – R. Ashton; osa II: R. Ashton.)
- Lagus, Wilhelm,
Numismatiska anteckningar I–II. Helsingfors 1885, 1888, 1900.
- Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1936–1981.
(kokoelmien karttumista koskevat kertomukset vuosilta 1935–1980, ruotsiksi)
- Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1982, 1987–1991, 1997–
(tietoja rahalöydöistä, yleensä engl.; tiedot vuosilta 1982–85 puuttuvat)
- Salmo, Helmer,
Deutsche Münzen in vorgeschichtlichen Funden Finnlands. Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja 47. Suomen Muinaismuistoyhdistys. Helsinki 1948.
- Sarvas, Pekka,
De finska myntskatterna från 1700-talet. *Nordisk numismatisk årskrift* 1967. Almqvist & Wiksell. Stockholm 1968, 116–172.
- Talvio, Tuukka,
The National Museum, Helsinki, and Other Public Collections in Finland. Anglo-Saxon, Anglo-Norman, and Hiberno-Norse Coins. Sylloge of Coins of the British Isles 25. The British Academy / Oxford University Press – Spink and Son Ltd. London 1978.
- Talvio, Tuukka,
The Coin Cabinet of the Finnish National Museum. *Compte rendu* 38. Commission Internationale de Numismatique. Wetteren 1991, 72–74.
- Talvio, Tuukka,
Tutkijoita, keräilijöitä ja lahjoittajia. Suomalaisia numismaattikkoja 1700–1917. Suomen Numismaattisen Yhdistyksen julkaisuja n:o 4. Suomen Numismaattinen Yhdistys. Helsinki 1994.
- Talvio, Tuukka,
Tähdistöt ja ritarikunnat. Historiallisia kunniamerkkejä Suomen kansallismuseon kokoelmassa. Museovirasto. Helsinki 2000.
- Talvio, Tuukka,
Coins and Coin Finds in Finland AD 800–1200. Iskos 12. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys. Helsinki 2002.
- Talvio, Tuukka,
Raha Suomessa ennen euroa. Museovirasto. Helsinki 2002.
- Talvio, Tuukka,
Raha-, mitali- ja taidekabinetti Kansallismuseon edeltäjänä. *Museon muisti*. Taidehistoriallisia tutkimuksia 31. Taidehistorian seura. Helsinki 2005, 67–81.
- Talvio Tuukka,
Mitalit ja mitalitaide. Medals and Medallion Art in Finland. Museovirasto, Suomen kansallismuseo. Helsinki 2007.

Seurasaaren ulkomuseo

- Heikel, A. O.,
Friluftsmuseet på Fölisön. *Finskt Museum* XIX. Suomen Muinaismuistoyhdistys. Helsingfors 1912, 1–80.
- Seurasaaren ulkomuseo. / Friluftsmuseet på Fölisön*.
Heikel, Axel O. 1 (1912), 3 (1913), 4 (1914), 5 (1919), 6 (1922). Helsinki.
- Seurasaaren ulkomuseo. / Friluftsmuseet på Fölisön*.
Hämäläinen, Albert 1929. VII. Helsinki

Suomalais-ugrilaiset kokoelmat

- www.suomenmuseotonline.fi (verkko-osoite joulukuussa 2008)
- www.nba.fi/fi/kumu_kokoelmat (verkko-osoite joulukuussa 2008)
- <http://kokoelmaselain.nba.fi> (verkko-osoite joulukuussa 2008)
- Buch, Max,
Die Wotjäken, eine ethnologische Studie. Acta Soc. Scient. Fenn. 14. Helsingfors 1882.
- Heikel, A. O.,
Rakennukset tšeremiseillä, mordvalaisilla, virolaisilla ja suomalaisilla. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki 1887.

- Heikel, A. O.,
Gebäude der Čeremissen, Mordwinen, Esten und Finnen. Suomalais-Ugrilaisen-Seuran Aikakauskirja 4. Suomalais-Ugrilainen Seura. Helsingfors 1888.
- Heikel, A. O.,
Antiquités de la Sibérie occidentale conservés dans les musées de Tomsk, de Tobolsk, de Tumén, d'Ékaterinebourg, de Moscou et d'Helsingfors. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 6. Suomalais-Ugrilainen Seura. Helsingfors 1894.
- Heikel, A. O.,
Mordvalaisten pukuja ja kuoseja. Trachten und Mustern der Mordwinen. Kansatieteellisiä julkaisuja. 1. Kansatieteellisiä tutkimuksia suomalaisten kansakuntain asuma-aloilta. Suomalais-Ugrilainen Seura. Helsingfors 1899.
- Heikel, A. O.,
Volkstrachten in den Osteseeprovinzen und in Setukesien. Kansatieteellisiä julkaisuja 4. Suomalais-Ugrilainen Seura. Helsingfors 1909.
- Heikel, A. O.,
Stickmuster der Tscheremissen. Kansatieteellisiä julkaisuja 6. Suomalais-Ugrilainen Seura. Helsingfors 1910–1915.
- Helminen, Helmi,
Matkapäiväkirja. Museoesineiden keruumatka Repolassa 6.10. – 18.11.1941. *Rajantakaista Karjalaa*. Kulttuurien museo näyttelyjulkaisu 4. Toim. Ildikó Lehtinen. Kulttuurien museo. Helsinki 2008, 80–123.
- Lehtinen, Ildikó,
Verzeichnis der Objekte. *U.T. Sirelius. Reisen zu den Ostjaken*. Kansatieteellisiä julkaisuja XI. Übersetzt und herausgegeben Ingrid Schellbach-Kopra. Suomalais-Ugrilainen Seura. Helsinki 1983, 267–350.
- Lehtinen, Ildikó (toim.),
Timofej Jevsevjevs ethnographische Sammlungen über die Tscheremissen. Kansatieteellisiä julkaisuja XII:1. Suomalais-Ugrilainen Seura. Helsinki 1985.
- Lehtinen, Ildikó,
Field Expeditions as a Source of Finno-Ugric Ethnology. *Pioneers. The History of Finnish Ethnology. Studia Fennica. Ethnologica I*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki 1992, 41–49.
- Lehtinen, Ildikó,
August Ahlqvistin kansatieteelliset havainnot. *Suomen kieli, suomen mieli. August Ahlqvist vaikuttajana*. Suomi 171. Toim. Jaakko Anhava. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki 1993, 78–98.
- Lehtinen, Ildikó,
Tscheremissischer Schmuck. Ethnographische Untersuchung. Kansatieteellisiä julkaisuja 14. Suomalais-Ugrilainen Seura, Museovirasto. Helsinki 1994.
- Lehtinen, Ildikó,
”Kirjoittamaton päiväkirja”. Ilmari Mannisen Unkarin-matka syksyllä 1934. *Suomen Museo* 1996. Suomen Muinaismuistoyhdistys. Helsinki 1996, 119–166.
- Lehtinen, Ildikó,
Unkarilaiset kokoelmat Suomen kansallismuseossa. *Unkarilaiset idän ja lännen välissä. / Hungarians between East and West*. Suomen kansallismuseon näyttelyluettelo. Museovirasto. Helsinki 1996, 25–30.
- Lehtinen, Ildikó,
Finno-ugorskije kollektcii v Natsional’nom muzeje Finljandii. *Finno-ugrovedenie*, 1998/1–2, MarNII. Joshkar-Ola 1998, 57–67.
- Lehtinen, Ildikó,
Marien mekot. Volgansuomalaisten kansanpukujen muutoksista. Kansatieteellisiä julkaisuja 16. Suomalais-Ugrilainen Seura. Helsinki 1999.
- Lehtinen, Ildikó 2001.
Von der Erforschung der Überlieferung zur Kulturwissenschaft. *Volkskundliche Forschung in Finnland 1990–2000. Finnisch-Ugrische Forschungen*, Band 56, Heft 1–3. Suomalais-Ugrilainen Seura. Helsinki 2001, 235–253.
- Lehtinen Ildikó & Sourama, Jenni (toim.),
Vogulien (mansien) kansankulttuuri. Artturi Kanniston kansatieteellisiä muistiinpanoja 1901–1906. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Kansatieteellisiä julkaisuja 17. Suomalais-Ugrilainen Seura. Helsinki 2007.

- Pimiä, Tenho,
Sotasaalista Itä-Karjalasta. Suomalaistutkijat miehitetyillä alueilla 1941 – 1944. Ajatus Kirjat. Helsinki 2007.
- Puurunen, Nina,
Kansallismuseon saamelaiset esinekokoelmat. *Suomen Museo* 2004. Suomen Muinaismuistoyhdistys. Helsinki 2005, 13 – 35.
- Siperia. *Taigan ja tundran kansoja 2002.*
Toim. Ildikó Lehtinen. Museovirasto. Helsinki 2002.
- Siberia. *Life on the Taiga and Tundra 2002.*
Edited by Ildikó Lehtinen. National Board of Antiquities. Helsinki 2002.
- Sirelius, U. T.,
Die Handarbeiten der Ostjaken und Wogulen. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirja 22:1. Suomalais-Ugrilainen Seura. Helsingfors 1903.
- Sirelius, U. T.,
Ostjakkien ja vogulien tuohi- ja nahkakoristeita. Ornamente auf Birkenrinde und Fell bei den Ostjaken und Wogulen. Kansatieteellisiä julkaisuja 2. Suomalais-Ugrilainen Seura. Helsinki 1904.
- Sirelius, U. T.,
Reisen zu den Ostjaken. *Kansatieteellisiä julkaisuja XI.* Übersetzt und herausgegeben Ingrid Schellbach-Kopra. Suomalais-Ugrilainen Seura. Helsinki 1982, 267 – 350.
- Vilkuna, Kustaa 1950.
Über die obugrischen und samojedischen Pfeile und Köcher. *Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia* XCVIII. Suomalais-Ugrilainen Seura. Helsinki 1950, 343 – 385.

Suomen merimuseo

- www.nba.fi/fi/smm_kokoel_esine (verkko-osoite joulukuussa 2008)
- www.nba.fi/fi/smm_perinnet (verkko-osoite joulukuussa 2008)
- Aartomaa, Johanna & Matikka, Hannu,
Veneiden museoinnin taustoista, nykytilasta ja tavoitteista. Suomalaisia veneitä. *Nautica Fennica / Suomen merimuseo* 2005/2006. Museovirasto. Helsinki 2006, 10 – 31.
- Alvik, Riikka & Klemelä, Ulla & Pouta, Sari,
Hollolan vene. Järven pohjasta vitriiniin. Suomalaisia veneitä. *Nautica Fennica / Suomen merimuseo* 2005/2006. Museovirasto. Helsinki 2006, 32 – 50.
- Arjava, Jouni,
Puinen meripelastaja pelastettu museoon / Pv Haapasaari ja SMPS:n alushankinnat 1930-luvulla. *Nautica Fennica / Suomen merimuseo* 1994. Suomen merimuseo. Helsinki 1994, 5 – 16.
- Carlander-Reuterfelt, Gunilla,
Finlands första aluminiumbåtar. Om tillverkningen af Kello-båtarna vid Mariefors bruk. Suomalaisia veneitä. *Nautica Fennica / Suomen merimuseo* 2005/2006. Museovirasto. Helsinki 2006, 97 – 119.
- Ericsson, Christoffer H.,
Gösta Sundman och hans nautica-samling. *Nautica Fennica* I. Suomen merihistoriallinen yhdistys. Helsinki 1976, 20 – 29.
- Ericsson, Christoffer H.,
Hur museet bibliotek kommit till. *Nautica Fennica* I. Suomen merihistoriallinen yhdistys. Helsinki 1976, 42 – 49.
- Edgren, Torsten,
Keramiken från vraken vid Esselholm i Snappertuna och Metskär i Hitis, södra Finlands skärgård. *Finskt Museum* 1978. Suomen Muinaismuistoyhdistys. Helsinki 1979, 71 – 91.
- Edgren, Torsten,
Mustard pots from Jussarö. *Annual Report* 1979. The Maritime Museum of Finland. Helsinki: National Board of Antiquities and Historical Monuments. Helsinki 1979, 7 – 9.
- Edgren, Torsten,
Varhaisia saviastioita Dragsfjärdin Purunpään vesiltä. *Nautica Fennica. / Suomen merimuseo* 1997. Museovirasto. Helsinki 1997, 26 – 34.
- Forssell, Henry,
A boat find at Mekrijärvi. A preliminary report. *Annual Report* 1980. Maritime Museum of Finland. Helsinki 1980, 2 – 9.

- Forssell, Henry,
The Boat Collection of the Maritime Museum of Finland. *Annual Report / Maritime Museum of Finland 1982/1983*. National Board of Antiquities. Helsinki 1983, 2–6.
- Forssell, Henry,
Mekrijärvibåten – en studie i tidig klinkbyggnadsteknik. Båtar. Skrifter utgivna av skärgårdsmuseet 2. Skärgårdsmuseet. Helsingfors 1995.
- Halme, Risto,
Vrakfyndet vid Esselholm i Snappertuna. *Finskt Museum* 1978. Finska Fornminnesföreningen. Helsingfors 1979, 61–71.
- Heikkinen, Helge,
Merimuseotoiminta. *Nautica Fennica* I. Suomen merihistoriallinen yhdistys. Helsinki 1976, 30–36.
- Hyvönen, Heikki,
St. Mikael ja Meissenin posliinitehtaan astiat. *Nautica Fennica* 1997. Museovirasto. Helsinki 1997, 40–49.
- Klemelä, Ulla & Mertanen, Tiina,
Museojäänmurtaja Tarmo – Museo? Jäänmurtaja? Tarmo? *Nautica Fennica*. / *Annual Report 1992*. Maritime Museum of Finland. Helsinki 1992, 66–73.
- Kopisto, Aarne,
Merimuseoita ja museoiden merihistoriallisia kokoelmia. *Navis Fennica*. Suomen merenkulun historia, 4. Toim. Erkki Riimala. Porvoo 1995, 271–279.
- Laurell, Seppo,
Majakka-alus Kemin tarina. *Annual Report / The Maritime Museum of Finland 1989/90*. Maritime Museum of Finland. Helsinki 1990, 4–20.
- Laurell, Seppo,
Höyryjäänmurtaja Tarmon tarina. *Nautica Fennica / Annual Report 1992*. Maritime Museum of Finland. Helsinki 1992, 36–57.
- Laurell, Seppo,
Jäänmurtaja Tarmon rakentaminen ja ensimmäiset toimintavuodet. *Nautica Fennica* 1998. Museovirasto. Helsinki 1998, 8–20.
- Nurmio-Lahdenmäki, Anna (toim.),
S:t Mikael 1747. Fingrid. Helsinki 2005.
- Pelanne, Marja,
Tarmon kaappaus. Höyryjäänmurtaja Tarmo vuoden 1918 sodassa. *Nautica Fennica* 1998. Museovirasto. Helsinki 1998, 28–48.
- Pitkäpaasi neljän lipun alla*.
Toim. Ismo Malinen & Marja Pelanne. *Nautica Fennica* 2003. Museovirasto. Helsinki 2004.
- Salminen, Kalle,
Jäänmurtajat Tarmo ja Suur Töll: koneistojen vertailua. *Nautica Fennica* 1998. Museovirasto. Helsinki 1998, 72–80.
- Sammallahti, Leena,
Suomen merimuseon tutkimukset Hangon Mulanin hyllyssä. *Annual Report / The Maritime Museum of Finland 1989/90*. Maritime Museum of Finland. Helsinki 1990, 47–73.
- Sammallahti, Leena,
Mulanin hylky: uppoamispaikka ja eräitä esinelöytöjä. *Annual Report / The Maritime Museum of Finland 1991*. Museovirasto. Helsinki 1991, 62–72.
- Sarvas, Pekka,
Coins from the frigate Nicholas. *The Maritime Museum Helsinki*. National Board of Antiquities and Historical Monuments. Helsinki 1978, 10–13.
- Sievänen, Marjo,
Mulanin 1600-luvun laivanhylvyn pistoolit. *Nautica Fennica* 2000. Museovirasto – Suomen merihistoriallinen yhdistys. Helsinki 2000, 17–31.

Yleisetoiminnalliset kokoelmat

www.suomenmuseotonline.fi
www.nba.fi/fi/kumu_kokoelmat
<http://kokoelmaselain.nba.fi>

- C. G. Mannerheim,
Across Asia: from West to East in 1906–1908. I–II. Kansatieteellisiä julkaisuja VIII. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura. Helsinki 1940.
- C. G. Mannerheimin Keski-Aasian matka 1906–1908.
Toimittajat Petteri Koskikallio, Asko Lehmuskallio. Helsinki: Museovirasto. Helsinki 1999.
- C. G. Mannerheim in Central Asia 1906–1908.
Editors Petteri Koskikallio, Asko Lehmuskallio. National Board of Antiquities. Helsinki 1999.
- The Collection of Khakas Töš Figures in the National Museum of Finland*.
Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirja 81. Edited by Harry Halén. Suomalais-Ugrilainen Seura. Helsinki 1987.
- Halén, Harry,
Mirrors of the Void – Buddhist Art in the National Museum of Finland. Museovirasto. Helsinki 1987.
- Halén, Harry (toim.),
An analytical index to C G. Mannerheim's Across Asia from West to East in 1906–1908: places, persons and general terms. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Kansatieteellisiä julkaisuja 8:3. Suomalais-Ugrilainen Seura. Helsinki 2004.
- Heikel, Axel O.,
En sojotisk schamankostym i historiska museet i Helsingfors. *Finskt Museum*. Finska Fornminnesföreningen 1896, 1–9, 21–26.
- Huhtala, Virpi,
Koptische Textilien im Finnischen Nationalmuseum und in Finnischem Privatbesitz. *Ägypten und Nubien in spätantiker und christlicher Zeit*, Band 1. Reichert Verlag. Wiesbaden 1999, 209–212.
- Kotilainen, Eija-Maija,
"When the bones are left". A Study of the Material Culture of Central Sulawesi. Transactions of The Finnish Anthropological Society 31. Suomen antropologinen seura. Helsinki 1992.
- Kotilainen, Eija-Maija & Lahdentausta, Heli & Lehtinen, Ildikó & Vainonen, Pilvi,
Kaukaa haettava. Kulttuurien museon kokoelma. Kulttuurien museon näyttelyjulkaisu 2. Museovirasto. Helsinki 2006.
- Lahdentausta, Heli & Parpola, Marjatta & Vainonen, Pilvi & Varjola, Pirjo,
Satunmaa ja sen asukkaat – Gunnar Landtman Papua-Uudessa-Guineassa 1910–1912. Kulttuurien museon näyttelyjulkaisu 1. Museovirasto. Helsinki 2001.
- Martti Rautasen Ambomaan kokoelma Suomen kansallismuseossa. /
Martti Rautanen's Ambo Collection at the National Museum of Finland. Toim. Pirjo Varjola. Museovirasto. Helsinki 1983.
- Miettinen, Jukka O. & Lainela, Reijo & Parpola, Marjatta,
Indonesia – saarien kulttuurit. / Indonesia – Island cultures. Museovirasto. Helsinki 1993.
- Parpola, Marjatta,
Intialainen kylä – A village in India. Museovirasto. Helsinki 1995.
- Parpola, Marjatta,
Jäljet johtavat Intiaan. / A Passage to India. Kulttuurien museon näyttelyjulkaisu 3. Museovirasto. Helsinki 2006.
- Varjola, Pirjo,
Suomen kansallismuseon yleisestnografiset kokoelmat. *Suomen Museo* 1981. Suomen Muinais-
muistoyhdistys. Helsinki 1982, 51–86.
- Varjola, Pirjo,
The Etholén Collection. The ethnographic Alaskan collection of Adolf Etholén and his contemporaries in the National Museum of Finland. Pirjo Varjola with contributions by Julia P. Averkieva and Rosa Liapunova. Museovirasto. Helsinki 1991.
- Varjola, Pirjo,
Gustaf Nordenskiöld, Mesa Verde 1891. Museovirasto. Helsinki 1992.
- Varjola, Pirjo & Hankaniemi, Simo,
Taku Wakan. Ernest Ericksonin kokoelma Pohjois-Amerikan intiaanien taidetta Suomen kansallismuseossa. / The Ernest Erickson Collection of North American Indian Art in the National Museum of Finland. Museovirasto. Helsinki 1995.